

Specialtilbud i Rødovre Kommune

En kvalitativ undersøgelse af organisering og praksis i det specialpædagogiske center

Specialtilbud i Rødovre Kommune

– En kvalitativ undersøgelse af organisering og praksis i det specialpædagogiske center

© VIVE og forfatterne, 2024

e-ISBN: 978-87-7582-293-5

Forsidefoto: Cathrine Ertmann/VIVE

Projekt: 302685

Finansiering: Skoleafdelingen, Rødovre Kommune

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

VIVE støtter FN's verdensmål og angiver her, hvilket eller hvilke verdensmål der knytter sig til publikationen.

Forord

VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd har i 2023 gennemført en undersøgelse af organisering og faglig praksis inden for Rødovre Kommunes specialtilbud, nærmere bestemt det specialpædagogiske center.

Undersøgelsen er gennemført af chefanalytiker og projektleder Sarah Richardt Schoop, seniorforsker Thyge Tegtmejer samt universitetspraktikant Asta Løgtved. Rapporten har været i eksternt review hos to referees.

Undersøgelsen er rekvireret og finansieret af Rødovre Kommune.

Tak til afdelingsledere, medarbejdere, elever og forældre, som har deltaget i dataindsamlingen, samt tak til Skoleafdelingen ved Børne- og Kulturforvaltningen i Rødovre Kommune for godt samarbejde.

Carsten Strømbæk Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Børn & Uddannelse

Indholdsfortegnelse

Hovedresultater	5
-----------------	---

1	Indledning	12
1.1	Formål og undersøgelsesspørgsmål	13
1.2	Datagrundlag og metode	15

2	Erfaringer med organisering af og praksis inden for det specialpædagogiske center	17
2.1	Vejen til visitation til det specialpædagogiske center	17
2.2	Organisering af det specialpædagogiske center og de to afdelinger	22
2.3	Elevgruppens sammensætning og udbytte	35
2.4	Specialpædagogiske kompetencer og pædagogiske og didaktiske tilgange	49

3	Videre perspektiver	56
3.1	En skærpelse af afgrænsningen af målgrupper og en videreudvikling af opdelingen af elever i centeret	56
3.2	Behov for at styrke de specialpædagogiske kompetencer i centeret samt at løfte den specialpædagogiske kapacitet i almen skolen	58
3.3	Muligheder for at lette overgang tilbage til almen skolen og videre til andre specialtilbud	60

Litteratur	62
------------	----

Hovedresultater

I 2019 indførte Rødovre Kommune en ny organisering og strategi for specialundervisning og støtte i alment skolerne, kaldet Læringsfællesskaber for alle. Samtidig ændrede Rødovre Kommune også organiseringen af kommunens specialtilbud til elever med særlige behov, der ikke kan imødekommes inden for alment skolen. I relation til kommunens specialtilbud blev det besluttet at samle kompetencerne inden for specialtilbud til skolebørn med særlige behov med et ønske om at hjælpe børnene bedre (Rødovre Kommune, 2019). På den baggrund samlede man pr. 1. januar 2020 kommunens specialtilbud i Rødovre Kommunes specialpædagogiske center fordelt på to afdelinger på hhv. Tindørhøj Skole og Valhøj Skole.

Nu hvor den nye organisering af kommunens specialtilbud har været gældende i en række år, har Rødovre Kommune bedt VIVE gennemføre en undersøgelse af erfaringerne med styrker og begrænsninger ved organisering og praksis i specialtilbuddene og i forlængelse heraf at komme med et bud på en række videre perspektiver, som det er relevant for Skoleafdelingen at være opmærksomme på i den fortsatte udvikling af skoleområdet i kommunen. Undersøgelsen bygger på interviews med afdelingsledere, medarbejdere, elever og forældre i det specialpædagogiske centers to afdelinger.

Nedenfor sammenfattes i kort form undersøgelsens hovedresultater og de videre perspektiver.

Erfaringer med organisering af og praksis inden for det specialpædagogiske center

Undersøgelsen peger på, at der både er en række styrker og begrænsninger forbundet med den nuværende organisering af og faglige praksis inden for det specialpædagogiske center i Rødovre Kommune.

En positiv udvikling i forhold til den enkelte elevs udgangspunkt

Den typiske udvikling, som forældre, medarbejdere og afdelingsledere ser i centeret, er, at eleverne rykker sig i positiv retning både personligt og socialt i forhold til det udgangspunkt, de kommer med. Både medarbejdere og forældre beskriver, at de oplever, at elevernes trivsel, skoleglæde og overskud rykker sig i positiv retning. Samtidig beskriver medarbejdere og afdelingsledere, at man gennemgående formår at indfri et mål om at arbejde i retning af elever,

der klædes på med livsduelighed og selvhjulpethed til at være i verden og i dem selv, og som i højere grad indgår i faglige og sociale fællesskaber. I forhold til elevernes faglige udvikling er det fra et forældreperspektiv forskelligt, hvor meget man oplever, at det faglige er i fokus, og hvor meget forældrene vurderer, at deres barn rykker sig på den front.

I begge afdelinger er der enkelte elever, som gennem en positiv udvikling når til, at det bliver relevant at arbejde med en delvis eller hel udslusning til almen-skolen. Imidlertid peger flere parter på, at der er en række barrierer for, at det sker i praksis. Det drejer sig dels om, at eleverne skal udsluses til den distriktsskole, de hører til, frem for til den skole, som afdelingen ligger på, og at der derfor er manglende relationer og kendskab mellem eleven og en modtagende klasse/klasselærer og team. Dels om udfordringen i at finde ressourcer til, at medarbejdere fra centeret kan følge med eleverne over i almen og sikre en god overgang, herunder bidrage til at klæde det modtagende team på i forhold til imødekomme af elevens særlige behov.

Den gennemgående positive udvikling for eleverne gælder for de elever, for hvem centeret vurderes at være det rette tilbud. Medarbejdere og afdelingsledere giver imidlertid også udtryk for, at der er en mindre del af elevgruppen i centeret, som har så omfattende særlige behov, at de ikke vurderer, at disse særlige behov kan imødekommes inden for centerets rammer. For denne mindre gruppe vurderer afdelingsledere og medarbejdere således, at centeret ikke er det rette specialtilbud. Men det er samtidig erfaringen, at det ofte ikke er muligt eller er særdeles vanskeligt at få elever visiteret videre, fordi der er mangel på pladser og lange ventetider på de relevante specialtilbud. Dette kan trække betydelige ressourcer fra det øvrige arbejde i centeret og have negativ betydning for både den pågældende elev og den øvrige elevgruppes trivsel.

Ustabilitet i medarbejdergruppen og utilstrækkelige specialpædagogiske kompetencer kan spænde ben for trivsel og udvikling

Den positive udvikling og det udbytte, som opleves for mange af centerets elever, ses dog ikke hos alle elever, idet en række forhold kan stå i vejen herfor. Både medarbejdere og forældre i centerets ene afdeling beretter således om elever og klasser, der opleves at være i betydelig mistrivsel, og kobler en del af denne mistrivsel til en periode med betydelig ustabilitet i medarbejdergruppen. Afdelingsledere, medarbejdere, forældre og elever fortæller, at en stabil medarbejdergruppe har stor betydning i forhold til elevgruppen i centeret af en række årsager, og at betydelig ustabilitet over en længere periode har negativ indvirkning på eleverne.

For det første er medarbejderstabilitet en forudsætning for stabile og trygge relationer mellem elever og medarbejdere over tid. For det andet er medarbejderstabilitet et betydningsfuldt element i forhold til at sikre den struktur og forudsigelighed i forhold til skolegang og undervisning, som elevgruppen i centeret har brug for. For det tredje er konkret kendskab blandt medarbejderne til de konkrete elever og deres særlige behov og hjælpemidler afgørende for, at elevernes støttebehov kan imødekommes. For det fjerde er tilstedeværelsen af medarbejdere med tilstrækkelige specialpædagogiske kompetencer betydningsfuld for et velfungerende samlet tilbud, hvor gruppen af medarbejdere tilsammen har kompetencerne til at arbejde med den samlede elevgruppes særlige behov. Men dette udfordres også ved ustabilitet i medarbejdergruppen, idet dette medfører mangler i forhold til specifikke specialpædagogiske kompetencer.

Forskelle i medarbejdernes specialpædagogiske kompetencer både inden for og på tværs af afdelinger

Der er forskelle i medarbejdernes specialpædagogiske kompetencer og erfaringer både inden for de enkelte afdelinger, men også på tværs af de to afdelinger. De interviewede forældre i centerets ene afdeling oplever generelt at møde medarbejdere med en anden specialpædagogisk ballast og tilgang til deres børn, end de har oplevet i almenskolen. Medarbejderne i afdelingen oplever selv, at der både er medarbejdere med stærke specialpædagogiske kompetencer og stor erfaring, men at der samtidig også er medarbejdere, der i mindre grad er klædt på til at møde og støtte elevgruppen på bedste vis, og hvor der er et fortsat behov for at fremme disse medarbejders kompetencer gennem sparring, samarbejde og supervision.

I den anden afdeling er det forældrenes oplevelse, at der er betydelige forskelle i medarbejdernes specialpædagogiske kompetencer, og at en ikke uvæsentlig del af medarbejderne ikke er klædt tilstrækkeligt på til at imødekomme afdelingens elevgruppe. I denne afdeling beskriver medarbejderne også selv, at der er betydelige forskelle i medarbejdernes specialpædagogiske kompetencer og erfaringer, og at en væsentlig del af medarbejderne, og særligt vikarerne, ikke er og heller ikke bliver klædt tilstrækkeligt på til at løfte den specialpædagogiske opgave, de står med.

I begge afdelinger giver medarbejderne udtryk for, at de savner i højere grad at have et fælles pædagogisk og didaktisk ståsted inden for afdelingen. Ligesom der bliver peget på, at løbende kompetenceudvikling, sparring og supervision er afgørende for både erfarne og mindre erfarne medarbejdere i et tilbud som centeret. Dette fordi et specialtilbud netop kræver specialiserede medarbejdere, og den brede elevgruppe kalder på en bred vifte af specialpædagogiske kompetencer.

En bredt sammensat elevgruppe er en pædagogisk udfordring – og kan også udfordre elevernes udbytte

Den grundlæggende organisering og opdeling af eleverne i centerets to afdelinger sker ud fra, om eleverne har et kognitivt nedsat funktionsniveau (generelle indlæringsvanskeligheder, lav IQ, lav kognitiv forarbejdningshastighed etc.) eller kognitivt ligger inden for eller over normalområdet. Inden for hver af de to afdelinger er eleverne grundlæggende opdelt i klassetrin og dermed ud fra alder. Både inddelingen ud fra kognitivt funktionsniveau og inddelingen af elever ud fra klassetrin betyder, at eleverne går i afdeling og i klasser med en meget sammensat elevgruppe med forskelligartede typer af udfordringer, støttebehov og diagnoser. Denne organisering medfører, at der er et betydeligt behov for løbende holddeling og differentiering af undervisningen for at kunne støtte alle elever tilstrækkeligt.

Afdelingsledere, medarbejdere, forældre og eleverne selv peger på, at der både er styrker og udfordringer forbundet med en bredt sammensat elevgruppe, men erfaringen er, at elevgruppen i centerets klasser i en del tilfælde kan blive for bred. Det gælder ikke kun i forhold til, hvad man fagligt, pædagogisk og didaktisk kan favne inden for samme klasse, men også i forhold til, om elevernes forskelligheder giver sig udslag i et negativt eller positivt samspil eleverne imellem.

Medarbejderne beskriver, at de har en oplevelse af, at en del af elevgruppen, der kommer ind på centeret, har en stadig mere markant problemtyngde, og at den samlede elevgruppe er blevet mere og mere spredt, samtidig med at de også oplever, at der antalsmæssigt visiteres stadig flere børn til centeret. På den baggrund udtrykkes et ønske om større klarhed om, hvilke visitationskriterier der ligger til grund for visitation til centeret og til de to afdelinger.

Beliggenhed på almenskole giver mulighed for samspil på tværs

Både afdelingsledere, medarbejdere og forældre oplever det som en styrke, at centerets placering på en almenskole giver mulighed for samspil på tværs af centeret og almenskolen i forhold til aktiviteter, fag, fritidstilbud og relationer. I praksis er muligheden for samspil noget, der til dels udnyttes, og som opleves mere relevant for nogle elever end andre.

Samspillet mellem centeret og almenskolen opleves som relevant, både fordi det kan give et udbytte for centerets elever i sig selv, men også som led i målet om udslusning til almen. Eleverne fra centeret tænkes i forskellig udstrækning og med forskellige særlige hensyn ind i fællesaktiviteter som samlinger, motionsdage og særlige temadage på almenskolen. Derudover er der også elever fra centeret, der deltager i udvalgte fag sammen med almeneleverne eller går i SFO/klub i almen. I den ene afdeling har man gode erfaringer med

også at have fælles tilbud for både almen- og center elever i regi af centeret. Det vil sige forskellige tilbud, hvor elever fra almenskolen med et særligt behov for støtte af den ene eller den anden art deltager i et tilbud sammen med elever fra centeret, som medarbejdere fra centeret står for. Nogle forældre og medarbejdere giver udtryk for et ønske om, at man i endnu højere grad indtænker samspil på tværs af centeret og almenskolen.

I den ene afdeling ligger klasselokalerne for centerets elever i sammenhæng med almenklasserne, mens klasselokalerne i den anden afdeling ligger for sig selv. Der er en række styrker og udfordringer forbundet med både en placering i hhv. nærhed af og mere adskilt fra almenklasserne. En styrke ved at placere afdelingens klasselokaler i nærhed af almenklasserne er, at det giver centerets elever bedre muligheder for at spejle sig i og have samspil med almenelever. Omvendt kan der også være en væsentlig udfordring forbundet med at placere centerets klasser side om side med almenklasser: Næmlig at eleverne fra centeret kan blive overstimulerede og udtrættede af at være blandt almeneleverne, som også er et betydeligt større antal elever i klasserne, og dette kan afføde reaktioner fra eleverne fra centerets side og oplevelsen af blive udstillet over for almeneleverne.

Forældresamarbejdet opleves generelt som velfungerende

Generelt oplever både forældre, medarbejdere og afdelingsledere samarbejdet mellem forældrene og afdelingen som velfungerende. Det gælder både i forhold til forældrenes samarbejde med hhv. medarbejdere og afdelingsledere. Forældrene beskriver, at de kan mærke, at der er flere ressourcer og bedre tid til løbende kommunikation mellem skole og hjem, og at medarbejdere og afdelingsledere opleves som tilgængelige. Forældrene oplever generelt, at der bliver lyttet til og handlet på de ting, man som forældre kommer med. Både medarbejdere og forældre oplever generelt, at der er tale om et meget tæt samarbejde med gensidig informationsudveksling både om, hvad der rører sig for eleven i skolen og på hjemmefronten. Dette samarbejde og den gensidige indsigt i, hvad der fylder for eleven i forskellige kontekster, oplever både forældre og medarbejdere som afgørende for, at begge parter kan støtte eleven bedst muligt, og her lykkes man altså gennemgående godt.

Der er dog også undtagelser fra det positive billede af forældresamarbejdet. I den ene afdeling har samarbejdet mellem skole og hjem for nogle forældre været præget af den ustabilitet, der har været i medarbejdergruppen. Det har betydet manglende kontinuitet i samarbejdet pga. udskiftning blandt medarbejderne samt oplevelsen af, at der ikke er blevet handlet på de udfordringer, som forældre og barn har stået med.

Videre perspektiver

Undersøgelsen giver anledning til at pege på en række videre perspektiver:

En skærpelse af afgrænsningen af målgrupper og en videreudvikling af opdelingen af elever i centeret

Undersøgelsen giver anledning til at se nærmere på, om elevgruppen i centeret er sammensat på den mest relevante og velfungerende vis. Det gælder både i forhold til, hvilke elever der visiteres til centeret, og i forhold til opdelingen af elever inden for de enkelte afdelinger i centeret, ligesom det også drejer sig om mulighedsrummet i forhold til en yderligere opdeling i de enkelte klasser i centerets to afdelinger. Det kan være relevant at overveje både at tydeliggøre og skærpe afgrænsningen af, hvem der er og ikke er inden for målgruppen af det specialpædagogiske center, herunder også i forhold til de enkelte afdelinger. Ligesom det kan være relevant at overveje, om opdelingen efter kognitivt funktionsniveau samt inddelingen i klassetrin er de mest relevante måder at opdele elevgruppen i centeret på. Man kunne fx overveje, om der i højere grad er brug for en opdeling, som tager afsæt i elevernes forskellige særlige behov i relation til skolegang, undervisning, klasserum og samspil med klassekammerater, og at man herigennem også får udarbejdet en mere klar beskrivelse af, hvad tilbuddet i centeret skal indeholde og kunne. Et eventuelt videre udviklingsarbejde med at skærpe eller videreudvikle denne opdeling bør ske i tæt samarbejde med både afdelingsledere og medarbejdere.

Behov for at styrke de specialpædagogiske kompetencer i centeret samt løfte den specialpædagogiske kapacitet i alment skolen

Det er generelt erfaringen, at man i alment skolen har gjort sit bedste i forhold til centerets elevgruppe, men at man hverken har ressourcerne, rammerne eller kompetencerne til at imødekomme elevernes støttebehov i tilstrækkelig grad i alment skolen. Samtidig oplever det specialpædagogiske center, at der ikke er plads i centerets afdelinger til alle de elever, for hvem det er et relevant tilbud, og der står således elever på venteliste til at komme ind i centeret.

På den baggrund vil det være relevant at afsøge andre muligheder. Én vej at gå kunne være at arbejde med at løfte den specialpædagogiske kapacitet i alment skolerne. Det vil sige, frem for at betydeligt flere elever skal flyttes over i centeret for at modtage den rette støtte, så prøver man at løfte kompetencerne hos de medarbejdere, som befinder sig i alment skolen. Det kunne både handle om, at flere medarbejdere i alment skolen får styrket deres specialpædagogiske kompetencer, men det kunne også handle om at arbejde med eksempelvis at organisere mellemformer mellem special- og alment tilbud ude på

almenskolerne. Konkret kunne man overveje at iværksætte en faglig udviklingsproces for centerets medarbejdere. Heri kunne der indtænkes et element, som omhandler måder at yde sparring til medarbejderne i almenklasser, for herigennem både at konsolidere, udbygge og styrke den specialpædagogiske faglighed for centerets medarbejdere samt, på sigt, at udbygge sparringsmulighederne for medarbejderne i almenskolen.

Muligheder for at lette overgangen tilbage til almenskolen såvel som overgangen videre til andre specialtilbud

I centeret oplever man, at der blandt elevgruppen sidder elever, der har så stor en problemtyngde eller fx en grad af udadreagerende adfærd, at de burde gå i et mere specialiseret tilbud end centeret. Ligeledes er det vurderingen, at der også i centeret går nogle elever, som faktisk er klar til at indgå i almenskolen. I begge tilfælde står en række barrierer i vejen for, at eleverne kan komme videre fra centeret.

Både for de pågældende elever, der ville trives og udvikle sig bedre et andet sted end i centeret, for den øvrige elevgruppe i centeret og for de elever, for hvem der p.t. ikke er mulighed for at tilbyde en plads i centeret, vil det være relevant at se nærmere på mulighederne for at lette overgangen fra centeret både tilbage til almen og videre til andre specialtilbud.

1 Indledning

I 2019 indførte Rødovre Kommune en ny organisering og strategi for specialundervisning og støtte i alment skolerne, kaldet Læringsfællesskaber for alle. Samtidig ændrede Rødovre Kommune også organiseringen af kommunens specialtilbud til elever med særlige behov, der ikke kan imødekommes inden for alment skolen.

I relation til kommunens specialtilbud blev det besluttet at samle kompetencerne inden for specialtilbud til skolebørn med særlige behov med et ønske om at hjælpe børnene bedre (Rødovre Kommune, 2019). Formålet med den ændrede organisering af kommunens specialtilbud var bl.a. at sikre stærkere faglige miljøer mellem pædagoger og lærere, der arbejder med børn med særlige behov, og løfte kvaliteten i kommunens specialtilbud. På den baggrund samlede man pr. 1. januar 2020 kommunens specialtilbud i Rødovre Kommunes specialpædagogiske center.

Centeret har to afdelinger fordelt på hhv. Tinderhøj Skole og Valhøj Skole. Begge afdelinger har en afdelingsleder, der har det daglige ledelsesmæssige og faglige ansvar, mens den overordnede ledelse sker i et samspil mellem skolelederne på Valhøj Skole og Tinderhøj Skole (Rødovre Kommune, 2023). Det samlede center er p.t. normeret til 144 børn. Der visiteres til Rødovre Kommunes specialpædagogiske center fire gange om året via Skoleområdet visitationsudvalg, ligesom der gennemføres revisitation for eleverne i centeret en gang årligt, jf. bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand (BEK nr. 693 af 20/06/2014, § 7).

På de to skoler, hvor centerets to afdelinger er placeret, er det intentionen, at centeret skal indgå som en del af den samlede skoles struktur, kultur og traditioner. Centerets fysiske læringsmiljøer ligger således i forbindelse til skolerens alderssvarende afdelinger, ligesom det er tiltænkt, at centerets elever deltager i aktiviteter med eleverne i alment skolen. Undervisningen i centeret adskiller sig fra alment skolen ved at benytte en række specialpædagogiske principper og metodiske tilgange såvel som særlige hjælpemidler og indretning af klasselokaler med elevernes konkrete behov for øje.

Omdrejningspunktet for centerets arbejde er Skoleområdet i Rødovre Kommunes børne- og ungesyn, der har fokus på læringsfællesskaber for alle elever:

Alle børn og unge skal have lige muligheder for at være en del af et læringsfællesskab. Børn og unge er kompetente, og de gør som udgangspunkt det bedste, de kan. De voksne skal møde børnene og de unge der, hvor de er.

VIVE gennemførte i 2021-2022 en undersøgelse af erfaringerne med den nye organisering af og strategi for specialundervisning og støtte i alment skolerne i Rødovre Kommune (Tegtmejer et al., 2022), mens der endnu ikke er samlet systematisk op på erfaringerne med den ændrede organisering af specialtilbuddene. Nu hvor den nye organisering af kommunens specialtilbud har været gældende i en række år, ønsker Rødovre Kommune derfor en undersøgelse af erfaringerne med styrker og begrænsninger ved organisering og praksis i specialtilbuddene og, i forlængelse heraf, et bud på en række videre perspektiver, som det er relevant for Skoleafdelingen at være opmærksom på i den fortsatte udvikling af skoleområdet i kommunen.

1.1 Formål og undersøgelsesspørgsmål

Formålet med denne undersøgelse er at få viden om, hvilke styrker og begrænsninger der er ved den nuværende organisering af og faglige praksis inden for specialtilbuddene i Rødovre Kommune forankret i det specialpædagogiske center. Dette belyses gennem perspektiver fra elever, forældre, ledere og medarbejdere, som indsamles gennem kvalitative interviews.

På baggrund af denne viden er det ligeledes formålet at opridse en række videre perspektiver, som kan bidrage til at kvalificere Skoleafdelingen ved Børne- og Kulturforvaltningen i Rødovre Kommunes videre arbejde med udviklingen af skoleområdet i kommunen.

Undersøgelsen vil adressere følgende to undersøgelsesspørgsmål:

Boks 1.1 Undersøgelsesspørgsmål

- Hvilke styrker og begrænsninger er der ved den nuværende organisering af og faglige praksis inden for specialtilbuddene i Rødovre Kommune?
- Hvilke videre perspektiver vil det, jf. analysen, være væsentligt for Skoleafdelingen ved Børne- og Kulturforvaltningen at være opmærksom på i det videre arbejde med at udvikle specialtilbuddene i kommunen?

Med henblik på at belyse ovenstående spørgsmål vil undersøgelsen berøre følgende undertemaer i relation til både det organisatoriske, faglige, pædagogiske og didaktiske aspekt af specialtilbuddene i Rødovre Kommune:

- Organiseringen af specialtilbuddene, herunder:
 - Den overordnede organisering i et samlet specialpædagogisk center fordelt på to skoler
 - Organiseringen inden for de enkelte afdelinger og af de enkelte tilbud, herunder opdelingen og sammensætningen af elever
 - Snitfladen og sammenhængen mellem alment skole og specialcenter
 - Styrker og begrænsninger ved organiseringen i forhold til bl.a. kapaciteten til at imødekomme alle elevers behov, fuld fagrække, fuld afgangsprøve mv.
 - Vejen til visitation til et specialtilbud, herunder erfaringer med mulighederne for tidlige og forebyggende indsatser før visitation.
- Samarbejde i relation til specialtilbuddene, herunder mellem:
 - Medarbejdere i specialtilbuddene
 - Specialtilbud og alment skole
 - Specialtilbud og forældre
 - Specialtilbud, Skoleområdet og Børne- og Familieafdelingen.
- Faglige, pædagogiske og didaktiske tilgange:
 - Støttetyper og hjælpemidler
 - Differentiering i forhold til elevgruppens behov
 - Indretning og brug af lokaler.
- Specialpædagogiske kompetencer:
 - Styrker og begrænsninger i forhold til kompetencer hos medarbejderne
 - Sammensætning af teams
 - Faglige sparringsmuligheder og sparringsbehov
 - Kompetencer til at indgå i eventuelle udgående funktioner med henblik på at understøtte forebyggende og indgribende indsatser.
- Elevgruppen i centerets to afdelinger:
 - Elevernes faglige og sociale udbytte af at modtage støtte i centeret
 - Elevernes særlige undervisningsmæssige og sociale behov
 - Styrker og begrænsninger ved tilbuddet, som eleverne modtager i centeret.
- Muligheder for at imødekomme elevernes behov inden for de eksisterende tilbud, herunder erfaringer med elever, der overgår til/kommer fra kommuneksterne tilbud.

1.2 Datagrundlag og metode

Undersøgelsen er designet som en kvalitativ interviewundersøgelse, der af-dækker elever, forældre, medarbejdere og lederes perspektiver på Rødovre Kommunes specialtilbud via en kombination af individuelle interviews og gruppeinterviews.

Fremgangsmåde og data

De kvalitative data er indsamlet blandt elever, forældre, medarbejdere og ledelse på det specialpædagogiske centers to afdelinger.

Udvælgelse af informanter og gennemførelse af interviews

Interviewene er gennemført som semistrukturerede interviews med udgangspunkt i interviewguider for hver af de fire informantgrupper. De forskellige interviewguides er udarbejdet med udgangspunkt i de to overordnede undersøgelsesspørgsmål samt de opridsede undertemaer ovenfor. Nogle temaer er gået igen på tværs af de forskellige informantgrupper, mens andre temaer har været relevante at spørge udvalgte informantgrupper om.

Med henblik på at repræsentere forskellige perspektiver og erfaringer med specialtilbuddene i Rødovre Kommune er der blevet gennemført interviews med elever, forældre, medarbejdere og ledere fra begge centerets to afdelinger og med tilknytning til forskellige klasser inden for centeret. I relation til elev- og forældreinterviewene har det i udvælgelsen af interviewpersoner også været et hensyn at interviewe elever og forældre til elever med forskellige typer og tyngde af særlige behov.

Interviews med forældre og afdelingsledere er gennemført som individuelle interviews. Interviews med lærere og pædagoger er gennemført som gruppeinterviews. Mens elevinterviewene har været tilrettelagt forskelligt ud fra de enkelte elevers præferencer. Dermed er nogle elevinterviews gennemført som individuelle interviews, mens andre elevinterviews er gennemført som gruppeinterviews. I og med at der er gennemført både individuelle og gruppeinterviews, overstiger antallet af informanter således også antallet af interviews. Som det fremgår af nedenstående tabel, er der samlet set gennemført i alt 20 interviews med i alt 28 informanter.

Tabel 1.1 Gennemførte interviews

Interviewpersoner	Antal interviewede informanter	Antal interviews
Elever fra afdeling 1	5	2
Elever fra afdeling 2	5	4
Forældre til elever i afdeling 1	4	4
Forældre til elever i afdeling 2	4	4
Lærere og pædagoger i afdeling 1	4	2
Lærere og pædagoger i afdeling 2	4	2
Afdelingsledere for centerets to afdelinger	2	2

Analyse af de kvalitative data

De kvalitative interviews er blevet transskriberet og derefter systematisk kodet med henblik på analyse af interviewene. Kodningen og analysen af interviewene er sket med udgangspunkt i en såkaldt framework-tilgang, som understøtter kvalitetsprincipperne i kvalitativ analyse: systematik, transparens, inklusion og autenticitet. Framework-tilgangen giver mulighed for på systematisk vis at se på tværs af de enkelte klasser, afdelinger og typer af informanter for dermed at identificere, hvilke pointer der går igen. Samtidig giver tilgangen også mulighed for at dykke ned i de enkelte klasser, afdelinger og informantgrupper og identificere, hvilke pointer der knytter sig særligt til enkelte afdelinger, informantgrupper og disses kontekst.

Afgrænsning af informanter og perspektiver

Undersøgelsen afgrænser sig til at afdække perspektiver fra elever, forældre, medarbejdere og afdelingsledere i de to afdelinger af det specialpædagogiske center. Undersøgelsen kommer bl.a. omkring disses erfaringer med og perspektiver på almenskolen, andre specialpædagogiske tilbud såvel som Skoleafdelingen og Børne- og Familieafdelingen i Rødovre Kommune. Undersøgelsen belyser således alene elever, forældre, medarbejdere og afdelingsledere i det specialpædagogiske centers perspektiver herpå, idet repræsentanter fra almenskole, andre specialpædagogiske tilbud samt de to afdelinger i kommunen ikke er blevet interviewet i forbindelse med undersøgelsen.

2 Erfaringer med organisering af og praksis inden for det specialpædagogiske center

I dette kapitel udfoldes det, hvilke erfaringer med og perspektiver på den nuværende organisering af og faglige praksis inden for det specialpædagogiske center som medarbejdere, afdelingsledere, elever og forældre tilknyttet centerets to afdelinger har.

Først opridses det, hvordan vejen til visitation til det specialpædagogiske center har set ud for eleverne. Dernæst beskrives erfaringerne med organiseringen af det specialpædagogiske center samlet set og inden for de to afdelinger i forhold til opdeling af elever, medarbejdergruppe og samarbejdsrelationer. Efterfølgende udfoldes det, hvilke erfaringer de involverede parter har i forhold til elevgruppens sammensætning og udbytte af at gå i centeret. Til slut beskrives det, hvilke pædagogiske og didaktiske tilgange der er centrale i centeret og medarbejdernes specialpædagogiske kompetencer til at arbejde hermed.

2.1 Vejen til visitation til det specialpædagogiske center

I dette afsnit beskrives elevernes forudgående skoleforløb samt erfaringer med visitationsproces- og kriterier.

2.1.1 Elevernes forudgående skoleforløb

På det specialpædagogiske center går ikke kun elever, der kommer fra almen-skolen, men også elever fra andre specialtilbud samt elever, der er startet direkte i centeret i børnehaveklassen.

Skoleforløb i almen-skole præget af uindfrie støtbehov og mistrivsel

For de elever, der har gået i almen-skole forud for, at de kom på centeret, er det gennemgående, at deres forudgående skoleforløb har været svære og præget af uindfrie støtbehov, som har begrænset deres muligheder for faglig udvikling, samtidig med at de har oplevet mistrivsel og at blive socialt

isoleret. For en del af eleverne har de på den baggrund også en række skole-skift bag sig.

Forældrene såvel som afdelingslederne udtrykker generelt, at de har oplevet, at alment skolerne gør deres bedste og forsøger at strække sig langt i forhold til at imødekomme elevernes støttebehov, men at de hverken har ressourcerne eller kompetencerne til det. Ligesom at rammerne for alment skolen, særligt i forhold til normering samt antallet af elever i en alment klasse, ikke er blevet oplevet som noget, eleverne har kunnet fungere i.

Eleverne, der kommer fra alment skolen, beskriver også selv, at de har oplevet det som overvældende at gå i en alment klasse bl.a. pga. elevantallet i klassen og begrænsede muligheder for individuel støtte og tilpasning i undervisningen:

Jeg synes måske, at det var sådan ret overvældende, også fordi man synes, at man skulle prøve lidt mere at passe ind til de normale rammer. Og lærerne var ikke så gode til at tilpasse til, hvad man selv skulle bruge. Hvis man havde behov for en pause eller sådan noget. Det var der ikke lige plads til i de normale klasser. Også fordi der var mange flere elever, så de havde flere de skulle se til. Så der var ikke så meget individuelt fokus. (Elevinterview 1, afdeling 1, august 2023, s. 10)

Forældrene og afdelingslederne beskriver, at der i alment skolen typisk har været afprøvet en række forskellige strategier og former for støtte i relation til barnet. Det kan både være i relation til klasseledelse, undervisningens struktur og de fysiske rammer, men særligt i relation til at give tættere individuel støtte. Eksempelvis ved at tildele et vist antal ugentlige en til en-støttetimer. Erfaringen har været, at eleverne så bedre har kunnet fungere i undervisningen i de timer, hvor der har været støtte på, men stadig ikke har kunnet fungere i den øvrige undervisning. Ligesom at eleverne i alment skolen ofte er blevet trukket ud af klassen og deraf er blevet meget isolerede fra klassefællesskabet.

Skoleforløb i forudgående specialtilbud har båret præg af oplevelsen af fejlvisitation

For de forældre, hvis børn kommer fra et andet specialtilbud forud for visitation til den afdeling i centeret, de er i nu, har der gennemgående været en oplevelse af, at deres barn i første omgang har været fejlvisiteret til det forudgående specialtilbud. Forældrene beskriver børn, der i deres forudgående specialtilbud har været i massiv mistrivsel og haft lang tids bekymrende fravær.

Forældrene fortæller, at oplevelsen af fejlvisitation for det første har kunnet dreje sig om, at der ikke var de rette muligheder for og kompetencer til en

støtte, der matcher barnets behov, eller at barnets behov har ændret sig over tid. For det andet har oplevelsen af fejlvisitation også kunnet dreje sig om, at barnet ikke har kunnet fungere med den øvrige elevgruppe i specialtilbuddet. En forælder beskriver eksempelvis, hvordan det for deres barn havde en meget negativ indvirkning at komme i samme tilbud som stærkt udadreagerende elever:

Mit barn er autist og aspergers, men ender på den her skole og kommer i klasse med primært ADHD-drenge. (...) Og vi undrede os allerede før skolestart over, om det her er en god opsætning (...) Og det viste sig at være rigtig, rigtig, rigtig skidt for vores søn. Han nåede at være der i nogle måneder, hvor det var én lang deroute at være i det klasserum, fordi det passede ikke med drenge, der løb på væggene, og ikke at kunne forudsige, hvad det er, der foregår.
(Forælder 3, afdeling 1, august 2023, s. 3)

Blandt forældrene er der eksempler på børn, der først har været visiteret til centerets ene afdeling, men hvor både elevsammensætning og muligheder for støtte har været oplevet som en udfordring i forhold til deres barn, hvorfor barnet efterfølgende er visiteret til centerets anden afdeling.

2.1.2 Visitationsproces og -kriterier

Visitation er både et spørgsmål om rette tilbud og ledig plads

Afdelingslederne i de to afdelinger af det specialpædagogiske center sidder begge med i visitationsudvalget. De beskriver, at det som udgangspunkt er tanken, at eleverne fordeles mellem de to afdelinger af centeret på baggrund af kognitivt niveau, sådan at elever med indlæringsvanskeligheder og under normalt kognitivt niveau visiteres til den ene afdeling og elever med normalt kognitivt niveau og ofte autismespektrumforstyrrelse eller ADHD til den anden afdeling. I praksis opleves det dog ikke helt så enkelt, idet der kan være en del overlap mellem elevgrupperne og deres støttebehov og udfordringer. Ligesom det er oplevelsen, at der kommer stadig flere elever med komplekse og sammensatte udfordringer, støttebehov og diagnoser. Samtidig er det også erfaringen, at det i visitationsøjemed er afgørende også at se på det enkelte barn og den enkelte klasse, som barnet vil blive tilknyttet i afdelingen, med henblik på at vurdere, om der vil være et match her. Dvs. ikke kun det enkelte barns individuelle støttebehov, men også konteksten, som barnet potentielt skal indgå i, tages med i betragtning i drøftelserne, som går forud for en visitation.

Der visiteres fire gange årligt til det specialpædagogiske center. Det beskriver afdelingslederne som positivt i forhold til relativt hurtigt at kunne hjælpe elever videre, der har det svært i eksempelvis almenskolen. Om end de samtidig

også beskriver det som oplevelsen, at det skaber noget uro i centeret, at de modtager nye elever fire gange årligt.

Det er dog erfaringen, at der ikke er plads i centerets afdelinger til alle de elever, som det er et relevant tilbud for, og som vurderes at have behov for støtte, ud over hvad almenkolen er i stand til at yde. Dermed bliver visitationen ifølge afdelingslederne ikke kun et spørgsmål om, hvad der er det rette tilbud for det enkelte barn, men også om ledige pladser. De to afdelingsledere oplever således et dilemma mellem på den ene side at have et ønske om at give flere elever mulighed for at få en plads i centeret, mens de på den anden side også understreger, at det er altafgørende for et velfungerende tilbud, at man holder fast i små klassestørrelser.

Både positive og negative oplevelser af visitationsprocessen fra forældrenes perspektiv

Nogle forældre beskriver, at de har oplevet at være nået til en fælles konklusion med barnets almenkole eller børnehave om, at barnet havde behov for at blive visiteret til et specialtilbud, og at visitationsprocessen har kørt uproblematisk. Mens andre forældre fortæller, at de har oplevet, at de har skullet presse betydeligt på og indtage en meget aktiv rolle for at nå til visitation til et specialtilbud, som kræver både ressourcer og overskud fra forældrenes side. En forælder beskriver, at "det var en kamp at blive visiteret og komme til det her" (Forælder 1, afdeling 1, august 2023, s. 5).

En af afdelingslederne beskriver også en oplevelse af, at nogle af eleverne nogle gange bliver visiteret videre for sent, typisk ud fra et ønske om at beholde dem i almenkolens fællesskab, men at det præger både elever og forældre negativt:

Nogle gange kan man næsten sige, at de kommer en lille smule for sent, fordi så er tingene gået helt i smadder. Men det er klart, at der har været et ønske om ofte at beholde barnet i det nære. Så barnet kommer ofte med skrammer. Og så kommer der nogle forældre, der er maks. presset og ikke har tiltro til skolevæsenet. (Afdelingsleder, afdeling 2, august 2023, s. 6)

I forhold til oplevelsen af selve visitationsprocessen, efter barnet er blevet indstillet til visitation, er der en del af forældrene, der beskriver visitationsprocessen og deres inddragelse heri som fin og tilfredsstillende. Omvendt er der også forældre, der har savnet markant større involvering og information undervejs i processen. Generelt har forældrene godt kunnet tænke sig lidt mere information om selve processen og tidshorisonten for visitationen.

Forældrenes oplevelse af og tilfredshed med visitationsprocessen og deres grad af inddragelse heri hænger i høj grad sammen med, hvorvidt forældrene har oplevet deres barns skole, PPR og de øvrige fagpersoner, der har indgået i visitationsarbejdet, som værende gode repræsentanter for dem og deres barn. De forældre, der beskriver, at de har oplevet, at repræsentanter fra skolen, PPR og de øvrige fagpersoner har haft en god forståelse for deres barns udfordringer og behov, har oplevet det som trygt at lægge selve visitationen i visitationsudvalgets hænder og have begrænset involvering heri. Mens forældre, der har oplevet, at de selv har set deres barns udfordringer og behov anderledes end eksempelvis medarbejderne fra barnets skole, har savnet bedre mulighed for at få deres stemme hørt i visitationsprocessen.

Ønske om større gennemsigtighed i visitationskriterierne

Både medarbejdere på centeret og forældre giver udtryk for, at de oplever en uigennemsigtighed, i forhold til hvilke visitationskriterier der ligger til grund for visitation til centeret. Der er således både et ønske om en større klarhed omkring, hvilke visitationskriterier der ligger til grund for, om eleverne bliver visiteret til den ene eller anden af centerets to afdelinger, samt i forhold til hvor stor bredde i elevernes støttebehov og tyngde de tiltænkes at kunne rumme inden for centeret og for hvor mange elever.

Fra både et medarbejder- og forældreperspektiv er der et ønske om en mere formel beskrivelse af, hvilke kriterier der ligger til grund for, at et barn visiteres til centeret samt til den ene eller anden af centerets afdelinger. For forældrene handler det om i forbindelse med visitationsprocessen at få beskrevet, hvorfor deres barn er blevet visiteret til centeret og til den konkrete afdeling, bl.a. fordi flere af forældrene har erfaring med oplevelsen af forudgående fejlvisitation af deres barn. For medarbejderne handler det om, som en medarbejder beskriver, at "Det kan være stressende som medarbejder, at man ikke helt ved, hvad der dumper ind ad døren [af børn, red.]" (Lærer- og pædagoginterview 2, afdeling 1, august 2023, s. 12). Nogle medarbejdere beskriver, at de er blevet fortalt, at visitationen sker på baggrund af en vurdering af elevernes funktionsniveau, men at det ikke har været muligt at få en konkret og mere formel beskrivelse af, hvad der ligger i funktionsniveau, og dermed hvordan dette vurderes.

Derudover hænger ønsket om en større klarhed omkring visitationskriterierne for medarbejderne sammen med en oplevelse af, at en del af elevgruppen, der kommer ind på centeret, har en stadig mere markant problemtyngde, og at den samlede elevgruppe er blevet mere og mere spredt, samtidig med at de også oplever, at der antalsmæssigt visiteres stadig flere børn til centeret. For medarbejderne drejer det sig særligt om at vide, hvor grænserne går for, hvilke elever der kan og ikke kan blive visiteret til centeret i relation til tyngden og bredden i deres støttebehov.

2.2 Organisering af det specialpædagogiske center og de to afdelinger

I dette afsnit beskrives først erfaringerne med organiseringen i ét specialpædagogisk center. Herefter udfoldes det, hvordan organiseringen ser ud inden for hver af centerets to afdelinger i forhold til opdeling af elever, medarbejdergruppe og teamsammensætning, samspil med almenskoledelen, som centeret deler matrikel med, de fysiske faciliteter og hjælpemidler samt samarbejde med forældre og Skoleområdet og Børne- og Familieafdelingen i Rødovre Kommune.

2.2.1 Organisering som ét specialpædagogisk center

De to afdelinger opleves ikke som ét samlet center

Hverken afdelingsledere eller medarbejdere oplever de to afdelinger som ét samlet specialpædagogisk center. Afdelingslederne fortæller, at de ledelsesmæssigt taler sammen, men at de to afdelinger herudover fungerer som selvstændige enheder uden samarbejde og samspil. Den ene afdelingsleder beskriver, at det, at de to afdelinger fungerer som selvstændige enheder, kan gøre det svært at mødes på midten:

Så man kan sige, at man går i sin egen lille by. Så der er [Skole 2]-byen, og så er der [Skole 1]-byen. Og at mødes på midten, det er ofte svært, faktisk. Men det er rart at være sammen, fordi man kan dele nogle af de perspektiver, som man står i. Men vi er meget langt fra hinanden i forhold til kultur og ståsteder og fundament. (Afdelingsleder, afdeling 2, august 2023, s. 10)

Afdelingslederne fortæller således, at en central årsag til, at man ikke er lykkedes med at spille afdelingerne sammen, er, at de to afdelinger kommer fra meget forskellige udgangspunkter, både i forhold til historik, kultur og personalegruppernes erfaring og specialpædagogiske fundament. Den anden afdelingsleder uddyber, hvordan det har stor betydning, at den ene afdeling har en lang historik som specialpædagogisk tilbud med en veletableret personalegruppe bag sig, mens den anden afdeling har skullet opbygges fra grunden i forbindelse med etableringen af det specialpædagogiske center:

Da det hele startede [det specialpædagogiske center, red.], da tog man fra hver skole og placerede specialtilbuddene på Skole 2 og Skole 1. Der havde Skole 1 haft et specialpædagogisk center for autisme i 10 år. Så der er ret veletablerede vaner og rutiner og folk,

der havde været her i lang tid. Hvor på Skole 2 startede de fra scratch. Det giver altså en forskel. (Afdelingsleder, afdeling 1, august 2023, s. 3)

Afdelingslederne oplever således, at der er naturlige forklaringer på, at de to afdelinger ikke opleves som et samlet center, og at det også i hverdagen kan give fin mening, at afdelingerne fungerer som selvstændige enheder. Dog peger afdelingslederne på, at det kunne være meningsfuldt med et større samspil i forhold til fælles kompetenceudvikling på tværs af afdelingerne.

2.2.2 Organisering inden for de to afdelinger

Inddeling af elever efter klassetrin – men med et væsentligt behov for holddeling og differentiering inden for klasserne

Den grundlæggende organisering og opdeling af eleverne sker i begge afdelinger i klassetrin og dermed ud fra alder. Dog er der en del tilfælde, hvor to klassetrin lægges sammen til ét. Ligesom at man i indplaceringen af elever på klassetrin også forholder sig til, om det klassetrin, som eleven aldersmæssigt hører til, også er det, som den konkrete elev passer bedst på, eller om op- eller nedrykning vil være relevant. I indskoling sigter man efter, at der er maks. otte elever i klasserne, på mellemtrinnet mellem 10-12 elever og i udskoling max 12 elever i klasserne.

Afdelingslederne beskriver, at grundtanken med hensyn til grundlæggende at opdele eleverne i forhold til klassetrin og aldersgruppe er, at de kan undervises ind i folkeskolens fagrække, møde jævnaldrende på tværs af forskelligheder og for norges vedkommende potentielt blive klædt på til at komme tilbage til almenskolen. En afdelingsleder fortæller:

Hele grundtanken med det er, at man skal tilbage til almen i et fællesskab. Så det der med også at være i fællesskab med nogle, der er helt anderledes end en selv, og så træne lidt på den bane. Hvordan er det så med jævnaldrende? Hvad kan jeg gøre, og hvad kan jeg ikke gøre? Så det har der faktisk været en hel pædagogisk tanke med. Samtidig er der også noget med fagrække, og vi skal jo undervise ind i folkeskolens fagrækker. Og hvis vi så breder os over for mange klassetrin, jamen, så sikrer vi jo heller ikke den. (Afdelingsleder, afdeling 2, august 2023, s. 2)

Inddelingen af elever ud fra klassetrin betyder, at eleverne går i klasser med en meget sammensat elevgruppe med forskelligartede typer af udfordringer, støttebehov og diagnoser. I afsnit 2.3 uddybes eleverne, medarbejderne og

forældrenes erfaringer med elevsammensætningen. Men i forhold til organiseringen af undervisningen betyder den sammensatte elevgruppe inden for de enkelte klasser, at der er betydeligt behov for løbende holddeling og differentiering af undervisningen for at kunne støtte alle elever tilstrækkeligt. En medarbejder fortæller:

Når vi deler børnegruppen op, er det netop fordi, vi har så forskellige børnegrupper, så det er næsten umuligt at lave et forløb, både fagligt og pædagogisk, der rammer så bredt, så det rammer alle.

(Lærer- og pædagoginterview 1, afdeling 1, august 2023, s. 1)

Opdelingen af elevgruppen inden for samme klasse kan bero på forskellige hensyn, og medarbejderne beskriver, at der ikke er en rød tråd på tværs af klasser og teams i forhold til, hvordan man arbejder med opdeling af eleverne inden for klasserne. Opdelingen af eleverne kan handle om fagligt niveau, men omvendt er det også erfaringen, at eleverne kan lære noget af at være sammen på tværs af faglige niveauer. Opdelingen kan i høj grad også handle om, at eleverne lærer på forskellig vis og fungerer bedst i forskellige former for undervisning, fx i forhold til at sidde stille og fordybe sig i en bog kontra at lære med kroppen og i bevægelse. Ligesom at opdelingen også kan handle om forskelle i, hvilke kontekster forskellige elever kan rumme at indgå i, fx i forhold til større morgensamlinger mv.

I de ældste klasser arbejder man i den ene afdeling også med en opdeling af eleverne i to spor i relation til relevansen af en fuld folkeskolens afgangsprøve. Et spor for de elever, hvor det opleves som fagligt meningsfuldt at sigte mod en fuld folkeskolens afgangsprøve. Og et andet spor for de elever, for hvem det i højere grad er relevant at gå op i et afgrænset antal fag, typisk dansk, engelsk og matematik, og i stedet gøre brug af muligheden for at komme i skolepraktik evt. med henblik på at arbejde hen imod en mesterlæreplads.

Den rette normering er både et spørgsmål om antal medarbejdere, medarbejderkompetencer og elevgruppens sammensætning

Afdelingsledere og medarbejdere peger på, at en god normering er afgørende for et velfungerende tilbud. En god normering udgør både en forudsætning for at kunne give tilstrækkelig individuel støtte til den enkelte elev og til at arbejde med den nødvendige holddeling og differentiering inden for den sammensatte elevgruppe inden for samme klasse.

Hvilke og hvor mange medarbejdere der er i den enkelte klasse, kan variere efter den enkelte børnegruppe, men normeringen i afdeling 1 ser typisk ud som følger: I indskoling er der typisk 4,5 medarbejdere til otte elever. 1-1,5 lærer, to pædagoger og 1-2 pædagogmedhjælpere. På mellemtrinnet er der typisk to lærere og en pædagog til 10-11 børn. Mens der i udskoling typisk

er 2,5 lærer til 10-11 børn. I afdeling 2 er der mindst to og maksimalt fire voksne til stede i undervisningen fordelt på lærere, pædagoger og pædagogmedhjælpere. I indskolingen tilstræbes der maks. otte elever i klassen, på mellemtrinnet maks. 10 elever og i udskolingen maks. 12 elever i klasserne.

Generelt oplever medarbejderne i afdeling 1 normeringen som passende i forhold til den del af elevgruppen, som de betragter afdelingen som et relevant tilbud for. Mens medarbejderne i afdeling 2 giver udtryk for, at de ofte oplever normeringen som utilstrækkelig i forhold til elevgruppen, bl.a. i forhold til mulighederne for at opdele elevgruppen inden for en klasse. Dette hænger bl.a. sammen med stor ustabilitet i medarbejdergruppen og mange medarbejdere uden specialpædagogiske kompetencer. Det understreges således fra medarbejdernes side, at en god normering ikke alene er et spørgsmål om antal medarbejdere omkring eleverne, men i høj grad også om antal specialpædagogisk kompetente medarbejdere omkring eleverne.

Som det også beskrives i afsnit 2.3.2, oplever afdelingsledere og medarbejdere i begge afdelinger, at der er en del af den elevgruppe, der går i centeret, som har så store, komplekse eller divergerende udfordringer, at de reelt burde gå i et andet tilbud end centeret. Ligeledes udtrykker de, at når de oplever at blive udfordret i forhold til normeringen, så skyldes det i høj grad netop tilstedeværelsen af denne elevgruppe. En medarbejder beskriver, hvordan det er oplevelsen, at det sætter sig i både elever og medarbejdere, når normeringen ikke matcher den konkrete elevgruppes behov, fordi en del af elevgruppen har et støttebehov, der ligger ud over, hvad det er tiltænkt, at afdelingen skal kunne imødekomme:

Når normeringen ikke følger op, så sætter det sig i børnene, og det bliver utrygt, fordi man ikke har mulighed for at opdele og sige "Jammen godt, Allan har simpelthen brug for en helt rolig dag. Vi gør noget andet og tager ned for at fiske ved søen. Godt, Birthe tager afsted med ham." Det kan vi ikke, fordi vi ikke har hænder nok. Og der sidder altså nogle børn, der har brug for det, der efter min mening tangerer til dagbehandlingstilbud. Og det tager jo sin tid at få dem udredt og få lavet en plan for dem, så der vil være en periode, hvor normeringen ikke følger med. Og det sætter sig i børnene og det sætter sig i medarbejderne. (Lærer- og pædagoginterview 2, afdeling 2, august 2023, s. 4)

Udfordringen kan altså både bestå i for stor eller kompleks problemtyngde hos enkelte elever, som lægger beslag på flere medarbejdertimer/-hænder, end det logistisk er muligt i forhold til hensynet til den samlede elevgruppe. Ligesom udfordringen også kan bestå i, at der periodevis og i forhold til bestemte typer af særlige behov mangler medarbejdere med specifikke kompe-

tencer i forhold til visse særlige behov, idet kapaciteten (forstået som medarbejdere med disse specifikke kompetencer) bliver fastlåst i bestemte klasser eller hold, hvor der også er elever med behov i denne retning.

Forskel på de fysiske rammers velegnethed på tværs af afdelinger

I den ene afdeling oplever medarbejdere og afdelingsledere ikke, at de fysiske rammer er optimale i forhold til elevgruppen og dennes behov og mulighederne for at understøtte eleverne bedst muligt. Centerets klasser er her placeret i almindelige klasselokaler uden ekstra lokaler tilknyttet. Dette er en væsentlig begrænsning i forhold til mulighederne for at opdele undervisningen og elevgruppen inden for samme klasse. På grund af den meget sammensatte elevgruppe vurderer medarbejderne det som afgørende at have mulighed for løbende at kunne opdele gruppen i forskellige mindre grupper. Samtidig påpeger medarbejderne i afdelingen også, at elevernes behov for faste rammer og genkendelighed går rigtig dårligt i spænd med, at klasserne hvert år skal skifte klasselokale, ligesom man gør i almindelen. Det er oplevelsen, at det skaber meget uro blandt eleverne tilbagevendende at blive taget ud af deres kendte fysiske rammer.

I den anden afdeling er der nye lokaler på vej til afdelingen, som både medarbejdere og afdelingsledere beskriver som en markant forbedring. Medarbejdere og afdelingsledere beskriver, at der her er tale om fysiske rammer, der er tydeligt gennemtænkt i forhold til elevgruppen og dennes behov. Dette ved, at lokalerne i forhold til farver, møbler og akustik bidrager til at skabe ro og mindske sanseovervældelse blandt eleverne. Ligesom at lokalerne også understøtter opdelinger af elevgruppen og visuel understøttelse af forskellige zoner i lokalet.

Efterspørgsel efter ressourcer og vejledning i forhold til hjælpemidler

I begge afdelinger peger medarbejdere, afdelingsledere og forældre på, at der mangler ressourcer til de typer af hjælpemidler, som er yderst relevante i forhold til elevgruppen, og som man ser i andre specialtilbud. En afdelingsleder beskriver:

Vi har ikke de hjælpemidler, som de har andre steder. Det er et kæmpe savn (...) Der er ikke økonomi til det (...) Det kunne være til stor gavn. Lige nu er det sådan lidt inde på mit kontor, der er en kasse med alle mulige dimseting. Det er sådan noget privat, som vi har samlet sammen til i sådan en kasse. (Afdelingsleder, afdeling 2, august 2023, s. 12)

Samtidig udtrykkes der også ønske om mulighed for at blive vejledt i relevante hjælpemidler og brugen heraf.

2.2.3 Medarbejdergruppe og teamsammensætning

Teamsammensætning sker på baggrund af faglige, pædagogiske og relationelle hensyn

Medarbejdergruppen i de to afdelinger består af lærere, pædagoger, pædagogiske assistenter og pædagogmedhjælpere. Derudover er også tilknyttet en psykolog til begge afdelinger. Medarbejderne er som udgangspunkt tilknyttet indskoling, mellemtrin eller udskoling inden for afdelingen, om end det pædagogiske personale også i nogle tilfælde kan følge eleverne på tværs af indskoling, mellemtrin og udskoling.

Medarbejderne er sammensat i teams tilknyttet de enkelte klasser, og afdelingslederne beskriver, at sammensætningen af teams beror på en række forskellige hensyn. For det første har lærernes linjefagskompetence betydning i sammensætningen af teams med henblik på at kunne dække fagrækken på klassetrinnet. For det andet er et vigtigt hensyn i teamsammensætningen at understøtte, at eleverne så vidt muligt får stabile relationer til de voksne omkring dem over tid. Den ene afdelingsleder beskriver, at særligt det pædagogiske personale kan tænkes som den faste relation ved eleverne, fordi de modsat lærerne kan være tilknyttet undervisningen på tværs af fag. For det tredje sker teamsammensætningen også ud fra et ønske om at sikre tilstedeværelsen af specialpædagogiske kompetencer i teamet, herunder en vurdering af, om konkrete specialpædagogiske kompetencer er særligt relevante i forhold til den konkrete klasse. For det fjerde har man i centeret gode erfaringer med at sammensætte teams med meget forskelligartede teammedlemmer. Fordi elevgruppen i centeret og i de enkelte klasser er meget sammensat, er det oplevelsen, at forskellige "typer" teammedlemmer kan sikre, at forskellige elever har nogle at spejle sig i, det være sig både i forhold til personlighed, køn mv.

Ovenstående hensyn er således udgangspunktet for, hvordan man ønsker og tilstræber at sammensætte teams i centeret. I praksis har den konkrete medarbejdergruppe i afdelingen betydning for, hvilken teamsammensætning der reelt er muligt. Særligt ved stor ustabilitet i medarbejdergruppen er det således ikke altid muligt at sammensætte teams ud fra fx hensyn til og ønsker om konkrete specialpædagogiske kompetencer eller stabile relationer over tid.

Afdelingslederne beskriver, at teamsamarbejdet i centeret er tættere end i almenkolen, hvor lærerne i langt højere grad står alene i klasserummet. Det er oplevelsen, at det er en klar fordel og også en nødvendighed med et tæt teamsamarbejde omkring eleverne. Både med henblik på at imødekomme elevernes støttebehov bedst muligt, men også for at sikre, at medarbejderne ikke oplever at stå alene med de udfordringer eller svære situationer, der måtte

opstå. Men det er også erfaringen, at det stiller ekstra krav til teamsamarbejdet, der kan udfordres af medarbejdere med mindre velfungerende samarbejdsrelationer eller meget forskellige pædagogiske tilgange og udgangspunkter.

Stabilitet i medarbejdergruppen er afgørende for et velfungerende tilbud

Afdelingsledere, medarbejdere, elever og forældre peger alle på, at medarbejderstabilitet er afgørende for, at et tilbud som det specialpædagogiske center og de to afdelinger kan være velfungerende. Det gælder både i forhold til at være velfungerende som støttetilbud til eleverne, men også i forhold til at være velfungerende som arbejdsplads for medarbejderne.

I praksis har der været markante forskelle i medarbejderstabiliteten i de to afdelinger. I den ene afdeling har der været udbredt stabilitet i medarbejdergruppen efter omlægningen til det specialpædagogiske center, mens den anden afdeling efter sammenlægningen til at være en del af det specialpædagogiske center har været præget af massiv ustabilitet og udskiftning i medarbejdergruppen. Det peger både afdelingsledere, medarbejdere, forældre og elever på. Dog er det også oplevelsen, at der i den seneste tid er faldet lidt mere ro på medarbejdergruppen i sidstnævnte afdeling. En elev beskriver den store udskiftning blandt de tilknyttede medarbejdere:

Ovre på min gamle skole, der var det altid de samme voksne. Da jeg så kom herover i 3. klasse, der havde vi haft op til 49 lærere. Både lærere og vikarer. (...) Man har næsten ikke nået at kende dem.
(Elevinterview 1, afdeling 1, august 2023, s. 4)

I afsnit 2.3.3 udfoldes det, hvilken konkret betydning graden af stabilitet i medarbejdergruppen har haft for elevernes udbytte af at gå i centerets to afdelinger. Medarbejdere og afdelingsledere peger på en række forhold, der har kunnet udfordre stabiliteten i medarbejdergruppen i centerets ene afdeling.

Medarbejdere og afdelingsledere fortæller, at det har haft betydning, at de to afdelinger i centeret har haft vidt forskellige udgangspunkter i forbindelse med sammenlægningen til det specialpædagogiske center. Hvor den ene afdeling forud for sammenlægningen havde en forudgående historik med et specialtilbud på skolen og dermed en eksisterende medarbejder- og elevgruppe, så er den anden afdeling i forbindelse med omlægningen til det specialpædagogiske center blevet lagt sammen af en række forskellige tilbud fra forskellige skoler. En medarbejder fra førstnævnte afdeling beskriver forskellen herpå:

Fordelen for os [i afdeling 1, red.] var jo, at vi fik lov at beholde alle de elever, vi havde, plus alle de medarbejdere, vi havde. Så vi skulle

ikke på samme måde sammensætte noget nyt. Og så fik vi bare nogle ekstra elever fra de andre steder. Så vi var jo beskyttet meget mere på den måde, end de har været nede i den anden afdeling.
(Lærer- og pædagoginterview 2, afdeling 1, august 2023, s. 5)

Dermed har man i denne afdeling stået med en ny og sammensat medarbejdergruppe uden et fælles ståsted eller kendskab til hinanden. I forlængelse heraf beskriver medarbejderne, at de har oplevet og oplever, at fraværet af specialpædagogiske kompetencer blandt en del af medarbejderne har stor betydning i forhold til udfordringer med fastholdelse. Medarbejderne beskriver, at en væsentlig del af medarbejderne kommer uden specialpædagogisk erfaring, enten fordi de kommer fra almenområdet, eller fordi det er medarbejdere helt uden erfaring fra skoleområdet. Uden de rette specialpædagogiske kompetencer er det erfaringen, at man kan komme ind i en ond cirkel i forhold til medarbejderstabilitet, hvor det ikke at føle sig tilstrækkelig klædt på og have de rette rammer til at løfte opgaven, fx i forhold til antal medarbejdere, og opleve at stå alene med opgaven, kan virke selvforstærkende i forhold til ustabiliteten i medarbejdergruppen. Samtidig med at det ikke at være klædt på med de rette kompetencer eller ikke være nok medarbejdere omkring eleverne giver sig udslag i, at eleverne reagerer, hvilket gør det endnu sværere som medarbejder at stå i. Oplever man ikke at slå til og stå meget alene hermed, er det erfaringen, at medarbejderne enten risikerer at blive sygemeldte eller søger væk.

Derudover beskriver flere medarbejdere også en oplevelse af, at det specialpædagogiske center falder mellem to stole i forhold til almen- og specialområdet, hvilket kan gøre det svært at rekruttere og fastholde medarbejdere. Det er bl.a. oplevelsen i forhold til økonomien og aflønningen i centeret, hvor medarbejderne peger på vigtigheden af, at centeret betragtes som et specialtilbud til trods for dets placering på en almenskole. Medarbejderne peger på, at de ikke oplever at have samme ressourcer til rådighed til eleverne, bl.a. til hjælpemidler mv., som på særskilte specialtilbud. Ligesom der også er en oplevelse af, at centeret ikke kan konkurrere på løn med særskilte specialtilbud, bl.a. i forhold til specialpædagogisk tillæg, hvilken kan gøre det svært at rekruttere og fastholde medarbejdere med specialpædagogiske kompetencer. Medarbejderne oplever også, at placeringen af afdelingen på en almenskole indimellem kan gøre, at der træffes beslutninger i forhold til afdelingen og dens medarbejdere og elever, som var de en del af almen. Nogle medarbejdere foreslår, at en TR med specialpædagogisk indsigt tilknyttet afdelingen kunne være en måde at sikre en opmærksomhed på, at det er særlige problemstillinger, man står i som medarbejder i centeret, og at denne opmærksomhed kunne understøtte fastholdelse.

2.2.4 Relation til almenkolen som centeret er placeret på

Beliggenhed på almenkole giver mulighed for samspil på tværs

Både afdelingsledere, medarbejdere og forældre oplever det som en styrke, at centerets placering på en almenkole giver mulighed for samspil på tværs af centeret og almenkolen i forhold til aktiviteter, fag, fritidstilbud og relationer. I praksis er muligheden for samspil noget, der til dels udnyttes, og som også opleves mere relevant for nogle elever end andre.

Samspelet mellem centeret og almenkolen opleves som relevant, ikke kun fordi det kan give et udbytte for centerets elever i sig selv, men også som led i målet om udslusning til almen. Eleverne fra centeret tænkes i forskellig udstrækning og med forskellige særlige hensyn ind i fællesaktiviteter som samlinger, motionsdage og særlige temadage på almenkolen. Derudover er der også elever fra centeret, der deltager i udvalgte fag sammen med almeneleverne eller går i SFO/klub i almen. Erfaringen fra afdeling 2, hvor eleverne i centeret er under kognitivt normalt funktionsniveau, er dog, at eleverne her ofte oplever større succes med at indgå i fælles aktiviteter såsom temadage og motionsdage end med at deltage i fag, hvor de kan komme til kort fagligt set.

I den ene afdeling har man gode erfaringer med også at have fælles tilbud for både almen- og centerelever i regi af centeret. Det vil sige forskellige tilbud, hvor elever fra almen med et særligt behov for støtte af den ene eller den anden art deltager i et tilbud sammen med elever fra centeret, som medarbejdere fra centeret står for. Der har bl.a. været tale om et tilbud målrettet at klæde elever på til at gå til afgangsprøve og til elever med lang tids bekymrende skolefravær, kaldet en skolevægringsenhed. Afdelingslederen i afdelingen fortæller om de gode erfaringer med førstnævnte tilbud:

Så har vi her på skolen et stort samarbejde mellem almen og os. Blandt andet omkring afgangsprøverne (...) De sidste to år har vi hjulpet hinanden med prøverne. Så en af vores medarbejdere har haft nogle inde hos sig og givet noget vejledning. (...) Så vi har prøvet at lave en smeltedigel, så hvis man har det rigtig svært i 8. eller 9. klasse, så kan man følge en slags kurser hos os, så man er bedre mindet. Og det har givet vildt meget bonus, fordi der er nogle børn, der har sagt "jeg kunne godt have tænkt mig at have gået i centeret". Og det er vigtigt for vores børn, fordi de føler sig marginaliserede. Men også at de har fået støtte til faktisk at klare en afgangsprøve, selvom der måske spillede lidt angst ind, og de har måske ikke været så meget i skole, og så har vi fået dem igennem. (Afdelingsleder, afdeling 1, august 2023, s. 4)

Afdelingslederen peger således også på, at ud over at klæde eleverne fra både almen og centeret på til afgangsprøverne har tilbuddet også haft den vigtige betydning, at almeneleverne har fået et positivt indtryk af centeret, som også kan bidrage til at mindske den afstand, der kan opleves mellem centeret og almen og eleverne de to steder.

Erfaringen er, at det er forskelligt for forskellige elever, i hvilken grad det er relevant og meningsfuldt at indgå i aktiviteter i almen. På den baggrund er det også forskelligt i hvilken udstrækning forskellige elever får muligheden for at indgå i forskellige aktiviteter i regi af almenskolen. Forældrene giver dog udtryk for, at det kan sætte deres børn i en svær situation, når fx deres børn får mulighed for at deltage i fællesaktiviteter med almen, men deres klassekammerater ikke gør.

Nogle forældre og medarbejdere giver også udtryk for et ønske om, at man i højere grad indtænker samspil på tværs af centeret og almenskolen. En medarbejder fortæller om vigtigheden af, at centerets elever også udvikler relationer til elever ind i almen:

Jeg føler lidt, at de er i en satellit [eleverne i centeret], hvor de andre børn ikke eksisterer. Og jeg føler bare, at det er så vigtigt, fordi særligt mange af vores børn har meget svært ved de sociale spilleregler. Og hvis det eneste, de læner sig op ad, er hinanden, så er det virkelig en ond spiral. De er nødt til at have nogle relationer, der går ned i almen. (Lærer- og pædagoginterview 2, afdeling 2, august 2023, s. 15)

Samarbejde med almen del af skolen er vigtigt for at sikre forståelse for elevernes særlige behov

Medarbejderne beskriver, at samarbejde med medarbejderne fra almindelen af den skole, som afdelingen ligger på, også er afgørende for, at medarbejderne i almen kan få forståelse for centerets elever og de særlige hensyn, der er vigtige at tage i forhold til disse elever for at kunne sameksistere og fungere på samme lokation. Som eksempel herpå beskriver en medarbejder, hvordan det eksempelvis kan handle om, at centerets elever skal have andre muligheder for at skærme sig fra sanseindtryk end almenelever, og at fx kasketter kan hjælpe elever, der i særlig grad tager sanseindtryk ufiltreret ind, med at blive skærmet for en del af disse indtryk:

I forhold til fællessamlinger. Der er der en aftale på skolen om, at huer, hætter og kasketter skal af. Og der var en forventning om i en rum tid, at centerets elever også tog dem af. (...) 30 % af indtryk tager det at have kasket på, og hvis du fyrer ind med indtryk, så er

det jo genialt at have kasket på. (Lærer- og pædagoginterview 2, afdeling 2, august 2023, s. 15)

Både styrker og svagheder forbundet med at placere centerets elever i fysisk nærhed af almeneleverne

I den ene afdeling ligger klasselokalerne for centerets elever i sammenhæng med almenklasserne, mens klasselokalerne i den anden afdeling ligger for sig selv. Der er styrker og svagheder forbundet med både en placering i hhv. nærhed af og mere adskilt fra almenklasserne.

Medarbejdere og afdelingsledere peger på, at en styrke ved at placere afdelingens klasselokaler i nærhed af almenklasserne er, at det giver centerets elever bedre muligheder for at spejle sig i og have samspil med almenelever. Det er erfaringen, at nogle af centerets elever indimellem kan inspirere hinanden i negativ retning, hvis de alene har hinanden at spejle sig i, og at det kan give meget uro at samle alle afdelingens børn samme sted. En medarbejder beskriver for eksempel, hvordan de yngre elever kan komme til at spejle de ældre elever i centeret på uhensigtsmæssig vis:

Det skaber meget uro deroppe [at centerets elever er samlet samme sted, red.], fordi det er børn, der alle har det svært og smækker med dørene og løber på gangene og kaster med tingene. Og når mine små ser det der, og de er sådan "Wow, er det sådan, at vi løber ude på gangene?". (Lærer- og pædagoginterview, afdeling 1, august 2023, s. 3)

Omvendt kan der også være en række væsentlige udfordringer forbundet med at placere centerets klasser side om side med almenklasser, hvilket også er årsagen til, at man er gået væk fra dette i den ene afdeling. Her er det således erfaringen, at eleverne fra centeret kan blive overstimulerede og udtrættede af at være blandt almeneleverne, som også er et betydeligt større antal elever i klasserne, og at dette kan afføde reaktioner fra eleverne fra centerets side og oplevelsen af at blive udstillet over for almeneleverne. En afdelingsleder beskriver, hvilken betydning det havde, da centerets klasselokaler lå i tæt kobling til almenelevernes:

Det, der skete, var, at rigtig mange af vores børn er lydsensitive og sansesensitive, så når de var i de omgivelser, så blev de simpelthen overstimuleret. Og for nogle af dem endte det med en udadreagerende adfærd, og det fik de blandt almenbørnene. Og det gør ligesom, at man bliver udstillet på en måde. (...) Så [når centerets klasselokaler er placeret for sig, red.] er det faktisk både for at sikre, at medarbejderne har nogle, som de kan læne sig opad, når tingene

bliver hårde inde i klasserummet, men også, at barnet bliver forstået i det miljø, som det er i. (Afdelingsleder, afdeling 2, august 2023, s. 4)

Når centerets klasselokaler er lagt ved siden af hinanden i den ene afdeling, er det således også med henblik på, at centerets medarbejdere har mulighed for at træde til og hjælpe hinanden. Afdelingslederne og medarbejderne beskriver, at der således også er et væsentligt sikkerhedsaspekt for både elever og medarbejdere i forhold til hurtigt at kunne få hjælp, hvis en eller flere elever fx bliver voldsomt udadreagerende.

2.2.5 Forældresamarbejde

Forældresamarbejdet opleves generelt som velfungerende

Generelt oplever både forældre, medarbejdere og afdelingsledere samarbejdet mellem forældrene og afdelingen som velfungerende. Det gælder både i forhold til forældrenes samarbejde med hhv. medarbejdere og afdelingsleder. Forældrene beskriver, at de kan mærke, at der er flere ressourcer og bedre tid til løbende kommunikation mellem skole og hjem, og at medarbejdere og afdelingsledere opleves som tilgængelige. Forældrene oplever generelt, at der bliver lyttet til og handlet på de ting, man som forældre kommer med. En forælder beskriver:

Vi har en rigtig god dialog og respons. Altså tingene, de bliver ikke syltede, der bliver taget hånd om det. Og ting, som man siger, bliver taget seriøst og virker umiddelbart også til at være forstået. (Forælder 3, afdeling 1, august 2023, s. 6)

Både medarbejdere og forældre oplever generelt, at der er tale om et meget tæt samarbejde med gensidig informationsudveksling både om, hvad der rører sig for eleven i skolen og på hjemmefronten. Dette samarbejde og den gensidige indsigt i, hvad der fylder for eleven i forskellige kontekster, beskriver både forældre og medarbejdere som afgørende for, at begge parter kan støtte eleven bedst muligt. En forælder beskriver vigtigheden af kommunikation begge veje, fx i forhold til episoder i skolen, der er relevante at tale om derhjemme, eller omvendt noget, der fylder derhjemme, der kan have indvirkning på barnet i skolen:

Også når der har været personlige problemstillinger på hjemmefronten, så har det også været trygt at gå til hende [medarbejder i afdeling, red.] og fortælle, hvad der foregår (...) Så de kan møde mit barn bedst muligt i forhold til, at der kunne være en reaktion. [Forælder 3, afdeling 2, august 2023, s. 7)

Medarbejdere og afdelingsledere beskriver også, at netop et tæt, løbende forældresamarbejde er noget, de prioriterer højt. Ikke kun fordi det er vigtigt i relation til at kunne støtte eleverne bedst muligt, men også, fordi ikke kun eleverne, men også forældrene typisk har været igennem en svær tid med et ikke altid lige velfungerende skole-hjem-samarbejde forud for, at deres barn er blevet visiteret til et specialtilbud. Medarbejdere og afdelingsledere oplever således at møde forældre, der er pressede og frustrerede på deres børns vegne, og at det er vigtigt at give plads og rum til dette i samarbejdet. Nogle medarbejdere peger således også på, at det kunne være relevant at blive klædt på til ikke bare at møde børnene, men også deres forældre på en god måde, og at eksempelvis kompetencer inden for familiebehandling ville være yderst relevante i centeret.

Der er dog også undtagelser fra det positive billede af forældresamarbejdet. I den ene afdeling har samarbejdet mellem skole og hjem for nogle forældre båret præg af den ustabilitet, der har været i medarbejdergruppen. Det har betydet manglende kontinuitet i samarbejdet pga. udskiftning blandt medarbejderne samt oplevelsen af, at der ikke er blevet handlet på de udfordringer, som forældre og barn har stået med, og hvor der har været behov for handling nu.

I centeret arbejder man systematisk med en årlig revisitation i forhold til den enkelte elev, hvor elevens forældre også bliver inddraget og i nogle tilfælde også eleven selv i de ældre klasser. For nogle forældre giver ordet "revisitation" anledning til nervøsitet, fordi de kan være bekymrede for, om det kan betyde, at deres barn skal visiteres et andet sted hen. For afdelingernes vedkommende betragtes revisitationen dog i høj grad som en statussamtale. Erfaringen er således, at revisitationen kan fungere som et fælles check-in mellem afdeling og forældre på, hvordan det går med barnet og på barnets videre udviklingsmuligheder herfra. Men det kræver en tydelighed og klar information til forældrene om, hvad der er processen omkring og formålet med revisitationen.

Forældre efterspørger større indsigt i faglig udvikling og realistiske målsætninger

Forældrene oplever således generelt at blive tæt inddraget og informeret i forhold til deres barns skolegang i afdelingen. De oplever et stort fokus på elevernes trivsel og personlige og sociale udvikling og udtrykker tilfredshed hermed. Dog udtrykker nogle forældre et ønske om i supplement hertil også at få en større grad af indsigt og inddragelse i deres barns faglige udvikling og for særligt de ældre elevers vedkommende i realistiske målsætninger fagligt set i forhold til folkeskolens afgangsprøver. En forælder beskriver ønsket om bedre løbende indsigt i, hvordan forældrens barn udvikler sig fagligt set, og hvad de arbejder med:

Der er jo også stor forskel fra normalklasse til en specialklasse, men jeg savner nok lidt [information, red.], altså i forhold til det faglige. Og jeg mangler så også sådan lidt, hvad laver I egentlig. Det kunne jeg godt bruge lidt mere. Og ellers er det jo kun noget, man hører om til de der skole-hjem-samtaler. Hvor er han henne, hvad skal vi arbejde mere med? Men sådan i løbet af året kunne man godt, altså det mangler jeg lidt. (Forælder 4, afdeling 2, august 2023, s.8)

2.2.6 Samarbejde med Skoleområdet og Børne- og Familieafdelingen

Afdelingslederne oplever, at medarbejderne på Skoleområdet og i Børne- og Familieafdelingen er kompetente, og at samarbejdet fungerer med dem, når de har samarbejde med dem. Ligesom skolechefen opleves som lydhør og tilgængelig. Afdelingslederne vil således meget gerne samarbejdet med Skoleområdet og Børne- og Familieafdelingen og oplever, at det også gør sig gældende den anden vej, men samtidig er det erfaringen, at rammer og lovgivning vanskeliggør et tilstrækkeligt samarbejde.

En afdelingsleder udtrykker et konkret ønske om tættere samarbejde mellem dem i centeret, Skoleområdet og Børne- og Familieafdelingen i forhold til at have et fælles blik på familieperspektivet. Hun beskriver, at det er oplevelsen, at det, at der er tale om forskellige sektorer med forskellig lovgivning knyttet til, nogle gange kan spænde ben for samarbejdet og helhedsblikket:

Jeg kunne i hvert fald godt tænke mig, at vi så, at vi var hinandens kollegaer. Så vi så lidt på familieperspektivet. Vi har jo også ofte indsigt i familierne, men vi kan ikke gøre noget ind i familien, fordi vi er bundet af den lovgivning. Så jeg synes nogle gange, at lovgivningerne kommer til at spænde ben for hinanden. Og også fordi, at vi er i hver vores sektor. (Afdelingsleder, afdeling 2, august 2023, s. 13)

2.3 Elevgruppens sammensætning og udbytte

I dette afsnit beskrives først erfaringerne med elevgruppens sammensætning og særlige undervisningsmæssige og sociale behov. Herefter opridses det, hvornår man oplever at møde grænserne for, hvilke særlige behov centeret kan imødekomme. Til slut udfoldes det, hvilket udbytte eleverne opleves at få af at gå i centeret.

2.3.1 Elevgruppens sammensætning og særlige undervisningsmæssige og sociale behov

Elevgruppen i centeret, i de to afdelinger og i de enkelte klasser beskrives af afdelingsledere og medarbejdere som en meget bredt sammensat gruppe med en vifte af forskellige typer af udfordringer og særlige behov. Bredden i elevgruppen ses i kraft af, at elevgruppen rummer elever både med og uden diagnoser, herunder elever diagnosticeret med bl.a. ADHD, autismspektrumforstyrrelse og angst, såvel som elever med sproglige udfordringer bl.a. relateret til tale-høre-problemer og ordblindhed. Ligesom gruppen både rummer elever, der kommer fra almenskolen, fra andre specialtilbud eller behandlingstilbud, såvel som elever, der starter direkte i børnehaveklasse i centeret. En medarbejder beskriver eleverne i centeret som, at "Det kan jo i princippet være alle, der ikke lige kan starte i en almen 0. klasse" (Lærer- og pædagoginterview 2, afdeling 1, august 2023, s. 2).

På tværs af elevernes forskelligheder oplever medarbejdere og afdelingsledere, at der er tale om elever med manglende tro på sig selv og med dårlige skoleerfaringer. Men i den ene afdeling er det oplevelsen, at eleverne generelt kommer med et fagligt potentiale, der hidtil har været uforløst eller hæmmet af uindfrie støttebehov og svær skolehistorik. Eleverne karakteriserer gennemgående sig selv som, at de har brug for ro, få børn i klassen og en skole med plads til pauser og individuelt fokus.

Afdelingsledere og medarbejdere oplever, at elevgruppen er blevet stadig mere spredt over tid, samtidig med at det også er oplevelsen, at en del af elevgruppen har en problemtyngde, som er blevet tungere. Medarbejderne oplever bl.a., at det hænger sammen med, at der er børn, der set fra deres perspektiv bliver sendt for tidligt i skole. Som billede på den store spredning eleverne imellem, der skal kunne rummes inden for samme klasse, fortæller en medarbejder, at de i samme børnehaveklasse både har elever, der udviklingsmæssigt er på treårsstadiet, ikke har noget sprog og bruger ble, samtidig med at de også har en elev, der har bestået afgangseksamen i matematik.

En bredt sammensat elevgruppe er en pædagogisk udfordring – og kan også udfordre elevernes udbytte

Afdelingsledere, medarbejdere, forældre og eleverne selv peger på, at der både er styrker og udfordringer forbundet med en bredt sammensat elevgruppe, men erfaringen er, at elevgruppen i centerets klasser i en del tilfælde kan blive for bred. Det gælder både i forhold til, hvad man fagligt, pædagogisk og didaktisk kan favne inden for samme klasse, men også i forhold til, om elevernes forskelligheder giver sig udslag i et negativt eller positivt samspil eleverne imellem.

Medarbejdere og afdelingsledere peger på, at specialpædagogiske kompetencer og god normering med mulighed for differentiering og opdeling i klassen er afgørende for, at en bredt sammensat elevgruppe kan fungere i samme klasse. Men de beskriver, at selv med tilstedeværelsen af specialpædagogiske kompetencer og god normering er det en betydelig pædagogisk og didaktisk udfordring at favne så sammensat en elevgruppe, som det er tilfældet i centerets klasser. Dette fordi det i en klasse med fx otte elever ofte kan kalde på, at man bringer ligeså mange forskellige pædagogiske og didaktiske tilgange i spil for at imødekomme alle elevernes behov. En medarbejder beskriver, at det både er pædagogisk og tidsmæssigt vanskeligt: "Rent forberedelsesmæssigt, der er det svært at nå (...) man kan ikke lave et færdigt produkt og så sige, at det passer på alle otte børn. For det gør det ikke." (Lærer- og pædagoginterview 1, afdeling 2, august 2023, s. 3).

Netop elevernes store forskelligheder kan både have positiv og negativ indvirkning i klassen og på klassekammeraterne. Nogle elever oplever, at de fungerer godt med hinanden i klassen på trods af forskelligheder, mens andre elever oplever forskellighederne som en udfordring. Styrken ved forskelligheden kan ligge i, at eleverne kan spejle sig i hinandens forskelligheder og se, hvordan andre elever håndterer ting, som de selv har svært ved. En medarbejder fortæller, at "Vi har nogle børn, der har svært ved forskellige ting, og som også er gode til forskellige ting. Og det kan også være en styrke, at de kan se nogle andre ting i hinanden og kan hjælpe hinanden med nogle ting." (Lærer- og pædagoginterview 1, afdeling 1, august 2023, s. 3). Omvendt er det også erfaringen fra både afdelingsledere, medarbejdere, forældre og elevs side, at det kan være svært for eleverne at have forståelse for hinanden på tværs af forskellighederne og at store forskelligheder i elevgruppen også kan have negativ indvirkning på enkelte elever såvel som på klasserummet. En medarbejder fortæller, at:

Det [den brede elevgruppe, red.] kan også skabe splid (...). Det kan være svært at forstå en anden, som ikke har lyst til at lege fangeleg, eller som egentlig har brug for at trække sig og holde pauser, fordi man ikke selv har det sådan. (Lærer- og pædagoginterview 1, afdeling 1, august 2023, s. 3)

Afdelingsledere, medarbejdere, elever og forældre peger særligt på, at elever, der agerer meget forskelligt og har meget forskellige behov i forhold til, hvordan der skal være i klasserummet, fx i forhold til ro, sanseindtryk og klare spilleregler, kan have svært ved at fungere sammen i samme klasserum. Gennemgående nævnes særligt kombinationen af elever med meget udadreagerende og fysisk aktiv adfærd og elever, som er meget indadvendte, sansesensitive og med en stærk retfærdighedssans (fx relateret til en diagnose inden for hhv. ADHD og autismespektrumforstyrrelse) som udfordrende at få til at fungere i samme klasserum. En afdelingsleder fortæller:

Det er faktisk en ret stor pædagogisk udfordring [med den bredt sammensatte elevgruppe, red.]. Og det er jo fordi, at one size fitter ikke alle. (...) Der er virkelig forskel på at have autisme og være meget indadvendt eller at have ADHD og være meget udadvendt. Og det er ikke altid til børnenes bedste at sætte de to elevgrupper sammen. (Afdelingsleder, afdeling 2, august 2023, s. 11)

I forlængelse heraf giver en forælder udtryk for en bekymring i forhold til at blande meget forskelligartede elever i samme klasserum ud fra en konkret erfaring med, at klassekammerater, der fylder meget i klasserummet, betyder, at hendes barn bliver overstimuleret og drænet for energi:

Jeg kan nogle gange være lidt i tvivl om, om mit barn egentlig er den eneste, som har autisme i klassen. Det er meget ADHD, og der kan være en bekymring om, at man blander alle mulige forskellige diagnoser og forskellige behov. Fordi mit barn er ekstremt lydsensitiv, og der er børn – og de skal også have lov at være der, det er ikke det, jeg siger – men de har også bare mange lyde nogle af drengene. Mit barn er fuldstændig færdig af energi, når han kommer hjem. Og det kan have været en god dag, uden at der har været noget, men bare lydæssigt er han overstimuleret. (Forælder 4, afdeling 1, august 2023, s.5)

Endelig kan en bredt sammensat elevgruppe også have betydning for elevernes muligheder for at indgå i socialt samspil og sociale relationer med hinanden. Eleverne selv peger på, at når der er få elever i klassen og en meget blandet elevgruppe, så bliver det meget afgørende, hvilke konkrete elever der er i klassen, og der bliver færre potentielle kammerater at finde sammen med. Nogle elever oplever således, at man i klasserne, fordi de er små og meget bredt sammensatte, kan risikere, at der ikke er klassekammerater, som man socialt set kan fungere med. Ligesom flere elever også nævner betydningen af, at man kan risikere at ende i en klasse, hvor man er den eneste af sit køn, og at det også kan have betydning for muligheden for at danne sociale relationer. En forælder fortæller, at der i hendes barns klasse ikke er klassekammerater, som barnet kan fungere med socialt:

Altså, mit barn kan ikke spejle sig i nogle af dem. De siger grimme ord. Og det der med at være den "korrekte" autist, hvis man siger den der helt klassiske med, at man ved, hvad der er rigtigt at gøre, og hvad der forkert at gøre. Så mit barn har ikke engang lyst til at blive venner med nogle af dem. Fordi så har de lige pludselig sagt et grimt ord, og det kan man ikke acceptere i hans verden. Altså den der meget sort-hvide verden, den slår han sig jo på med nogle, der er spontane og har mange sjove idéer. Så han er lidt ensom i klassen. (Forælder 4, afdeling 1, august 2023, s. 5)

2.3.2 Grænser for, hvilke særlige behov centeret kan imødekomme

En del af elevgruppens behov kan ikke imødekommes inden for centeret, men mulighederne for at visitere videre er begrænsede

Afdelingsledere og medarbejdere i begge centerets afdelinger oplever, at de i forhold til nogle af de særlige behov, som enkelte elever har, når grænserne for, hvilke særlige behov de kan imødekomme inden for rammerne af centeret. Det er dermed oplevelsen, at der sidder en gruppe elever i centeret, for hvem der ikke er tale om det rette specialtilbud, eller hvor forsøget på at imødekomme elevernes betydelige særlige behov medfører et stort træk af tid og kompetencer, uden at man af den grund formår at imødekomme støttebehovet på en fagligt tilfredsstillende måde.

Afdelingsledere og medarbejdere beskriver, at der hvor de oplever at møde grænserne for, hvad centeret kan imødekomme, er ved elever, der har brug for et en-til-en-tilbud, og for elever, der ikke kan være i en skoleramme omgivet af andre børn. En del af de elever, man oplever ikke at kunne rumme inden for centeret, er elever, som i perioder har en meget udadreagerende adfærd. Såvel som elever med længere tids bekymrende fravær, der opleves som en reaktion på, at de er pressede af ikke at være i det rette tilbud med de rette rammer og voksne omkring dem. Derudover er det også oplevelsen, at en del af elevgruppen er behandlingskrævende og af den grund har brug for en anden type tilbud. Erfaringen er således også, at nogle af disse elever kommer fra behandlingstilbud, og medarbejderne undrer sig i nogle tilfælde over, at elever, der har det rigtig svært, bliver visiteret fra et behandlingstilbud til dem.

Når man i centeret oplever at møde grænserne for, hvilke elever og typer af særlige behov, man kan imødekomme inden for centeret, beskrives det som et spørgsmål om rammer og ressourcer, fx ved at centeret ikke har ressourcer til at være et en-til-en-tilbud. Men også som et spørgsmål om kompetencer, bl.a. idet det er oplevelsen, at kompleksiteten i elevernes udfordringer er vokset over tid.

Det er således erfaringen, at der for en del af elevgruppens vedkommende er enighed om, at de ikke er inde for målgruppen af centeret og har brug for at blive visiteret videre til et mere specialiseret tilbud. Samtidig er det dog erfaringen, at det stadig oftere opleves som ikke værende muligt at få eleven videre, fordi der er mangel på pladser og lange ventetider på mange af de relevante tilbud. Ligeledes er det oplevelsen, at de psykologer og øvrige fagprofessionelle, der skal lave de relevante undersøgelser i forhold til at visitere videre, har mange sager og svært ved at nå det hele uden for meget ventetid. Denne type af sager er til stor frustration for afdelingsledere og medarbejdere, fordi de oplever, at det at have elever tilknyttet centeret, for hvem det ikke er

et tilstrækkeligt tilbud, har negative konsekvenser for både eleven selv og de øvrige elever. De oplever således børn, der får det dårligere og dårligere, mens de venter på plads på et andet specialtilbud, og at det er kilden til mistroivsel både hos eleven selv og hos de øvrige elever i klassen. En medarbejder beskriver:

Vi har nogle børn, der har det så svært. Altså, hvor det her er for almen på en eller anden måde, hvis man kan sige det sådan [dvs. ikke et tilstrækkeligt specialiseret tilbud, red.]. Og det eneste, som vi ser, er en mistroivsel hos børnene og hele klassen. Det går ud over hele klassen, hvis man ikke har nok hænder og hænder til så at dele klassen på anden vis. (Lærer- og pædagoginterview 1, afdeling 2, august 2023, s.13)

Samtidig er det erfaringen, at enkelte elever, som man vurderer burde være i et andet tilbud, trækker store personaleressourcer, fx grundet behov for en til en-tid med en lærer eller en pædagog. Dermed medfører den indsats, som man forsøger sig med, at der i en periode bliver begrænsede muligheder i forhold til de øvrige elever.

2.3.3 Udbytte for elever inden for målgruppen

I dette afsnit beskrives det, hvilke erfaringer elever, forældre, medarbejdere og afdelingsledere har med elevernes udbytte af at gå i centeret. Fokus er her på den del af elevgruppen, som opleves som inden for målgruppen for centeret – og ikke de elever, som jf. afsnit 2.3.2 vurderes til at have brug for en anden type specialtilbud.

Positiv udvikling i forhold til den enkelte elevs udgangspunkt som det typiske billede

Den typiske udvikling, som forældre, medarbejdere og afdelingsledere ser hos eleverne i centeret, er, at eleverne rykker sig i positiv retning både personligt og socialt i forhold til det udgangspunkt, de kommer med. De interviewede elever, der kommer fra almen skolen, fortæller også generelt, at de har det bedre i centeret end på deres gamle skole. En elev beskriver:

Der var meget forskel på den gamle og den nye skole. (...) På den gamle var det meget, meget svært, og her er det ikke så svært (...) I den gamle klasse der var vi jo 23, og det kunne jeg ikke holde ud. Og det var derfor, at det ikke gik godt derhenne. Der var for mange børn. (Elevinterview 4, afdeling 2, august 2023, s. 5)

Eleverne kommer med meget forskellige udgangspunkter og meget forskelligartede udfordringer og særlige behov, ligesom det er forskelligt, hvornår i løbet af deres skolegang eleverne starter i centeret. Alt dette har betydning for, hvad der kan ligge i et positivt udbytte for det enkelte barn. Gennemgående er erfaringen dog, at eleverne oplever at få et udbytte af at gå i centeret på en række forskellige dimensioner, som opridses nedenfor. Samtidig er det også oplevelsen på tværs af de to afdelinger, at det er særligt udfordrende at få elevgruppen til at fungere sammen i indskolingen, hvor eleverne er små og er i en endnu uvant ramme i en bredt sammensat klasse, og at elevernes udbytte og udvikling derfor typisk først rigtigt træder frem på mellemtrinnet og i udskolingen.

Styrket trivsel, skoleglæde og overskud

Både medarbejdere og forældre beskriver, at de oplever, at elevernes trivsel, skoleglæde og overskud rykker sig i positiv retning – og det til trods for, at en del af eleverne kommer fra betydelig mistrivsel og for nogles vedkommende har meget negative skoleerfaringer med sig. En medarbejder forklarer:

De kommer faktisk også og begynder at sige, at de godt kan lide at komme i skole. Mange af dem, som vi har, har jo haft bump på vejen, så skolen er faktisk ikke det fedeste sted. Og lige pludselig, så snart der er nogle trygge rammer, går det fra at være total skidt til at være okay. (Lærer- og pædagoginterview 1, afdeling 2, august 2023, s. 15)

I forlængelse heraf beskriver flere af forældrene, at de oplever, at deres barn er "blevet en anden" i positiv forstand, efter at de er startet i centeret. En forælder beskriver:

Så vil jeg sige, at altså nu kommer hun gladere hjem. (...) Hun laver sine ting. Hun kommer hjem og siger, at hun er færdig, og at hun gerne vil have nogle andre lektier. Altså der er stor forskel. Det er svært at forklare. Hun er bare en anden. Hun vil gerne i skole, og hun vil gerne lave sine ting. Det ville hun ikke før. Fordi det var svært, og hun ikke kunne finde ud af det. (Forælder 4, afdeling 2, august 2023, s. 8)

I kraft af at eleverne kommer fra meget forskellige udgangspunkter, er det også meget forskelligt, hvad der kendetegner en positiv udvikling for den enkelte elev. For nogle elever oplever både forældre og medarbejdere en hurtig og stor positiv udvikling, for andre elever er der tale om små skridt i rigtig retning. Som en medarbejder her beskriver, kan et første skridt i retning af en positiv udvikling for nogle elever være, at de går fra massivt fravær til overhovedet at kunne være i skolen og være okay med det:

Måske vil han stadig ikke læse noget, men han er stadig i klassen. Det er meget små step, vi tager. Men det, at de kan være i klassen og lytte til en. Det kan godt være, at de ikke laver noget, men de kan stadig være i klassen. (Lærer- og pædagoginterview 1, afdeling 2, august 2023, s. 14)

Forældrene beskriver også, at når de oplever, at deres barn kommer i bedre trivsel, og der falder ro på barnet, så falder der også ro på dem som forældre. En forælder sætter disse ord på:

Altså jeg vil jo sige, at ret hurtigt, måske pga. den struktur der er og den skoledag, så havde han meget mere overskud, når han kom hjem. Han var ikke så udbrændt. (...) Han er meget, meget sensitiv, og det er han selvfølgelig stadig, men han er blevet bedre til selv at være bevidst om, at så går han ind i et andet rum. Men ret hurtigt faldt der ro på ham, og så faldt der også ro på os. (Forælder 1, afdeling 1, august 2023, s. 7)

Livsduelighed og selvhjulpenhed til at være i verden og i dem selv

I medarbejdernes og afdelingsledernes beskrivelser af elevernes udbytte af at gå i centeret går ordene livsduelighed og selvhjulpenhed igen. Medarbejdere og afdelingsledere oplever elever, der, når de starter hos dem, kan have rigtig vanskeligt ved at være i sig selv med de udfordringer, de har, og med at begå sig i den omkringliggende verden. Det er erfaringen, at noget af det vigtigste, de fra centerets side kan give eleverne med, netop er evnen til at kunne fungere i verden og opretholde en dagligdag og et liv for dem selv med de udfordringer, de nu har. En afdelingsleder beskriver:

De får gode strategier med. Det er der ingen tvivl om. De får livsduelighed med. Så kan det godt være, at de ikke er fagligt dygtige, men livsdueligt synes jeg, vi når mega langt med dem. Og det betyder, at rigtig mange af dem lærer – eller får rigtig meget med til egentlig at kunne bo selv og egentlig også få et arbejde og tjene sine egne penge og opretholde, hvad vi andre ville sige er en gængs tilværelse. (Afdelingsleder, afdeling 1, august 2023, s. 16)

Denne udvikling i retning af livsduelighed og selvhjulpenhed oplever de at kunne se undervejs i elevernes tid på centeret. For eksempel helt konkret ved elever, der går fra at skulle transporteres til og fra skole til selv at kunne tage bussen eller cykle. Ligesom de også oplever, at denne positive udvikling træder tydeligt frem, når de ser på, hvor de elever, der går ud af skolen i 9.klasse, står, i forhold til hvilket udgangspunkt de kommer fra. En medarbejder beskriver, hvordan det handler om at give dem de rette strategier til at navigere i verden:

Jeg bliver helt varm om hjertet faktisk (...) For [de elever, der går ud lige om lidt, red.] er jo unge mennesker, som vil ting. Altså de vil livet, de vil dem selv, de vil gerne ud og se verden og opleve ting og har et socialt netværk, som de ikke havde tidligere. Nogle, der kan være i deres egen krop. Altså, det kan lyde helt banalt, men det er der nogle af vores børn, der ikke kan (...) Men det med, at man faktisk kan give dem nogle værktøjer til at sige, "Det er sådan her, du er, og det er helt fint, men vi skal finde ud af, hvordan du kan navigere i den her verden, der er. For den bliver ikke lavet om, fordi du har det, som du har det". Og det kan vi øve og træne. (...) Så hvordan arbejder vi med det, så man kan være i den verden, som er opbygget, men som der er nogle af vores elever, der har rigtig svært ved at være i. (Lærer- og pædagoginterview 1, afdeling 1, august 2023, s. 9)

Deltagelse i faglige og sociale fællesskaber

Medarbejdere, forældre såvel som elever beskriver, hvordan en del af eleverne i højere grad får mod på at indgå i både faglige og sociale fællesskaber i centeret, end de førhen har haft. Eleverne beskriver, at de oplever, at medarbejderne er gode til at rammesætte, at eleverne indgår i et fælles og samarbejdende fagligt fællesskab i undervisningen. Ligesom de også oplever, at medarbejderne understøtter dem i at indgå i sociale relationer bl.a. ved at hjælpe med konfliktløsning.

I og med at eleverne kommer fra forskellige udgangspunkter i forhold til at indgå i det sociale med andre elever, er det også forskelligt, hvad der kendetegner deres udvikling på dette område. For nogle elever handler det om, at de, hjulpet på vej af en voksen, overhovedet får mod på at indgå i sociale fællesskaber og relationer med andre børn. For andre elever udvikler de sig fra at have brug for hjælp fra en voksen til at kunne indgå i sociale interaktioner til at kunne gøre det på egen hånd. En forælder beskriver denne udvikling:

Han har nemmere ved at interagere med de andre børn, og han kan sågar interagere med de børn, der er i klubben, og som ikke er en del af specialtilbuddet. Han har løsrevet sig. Før gik han meget rundt, særligt i frikvarterne, med voksne i hånden. Nu leger han med sine kammerater (...) Han kan også være i klubben, uden at hans legekammerater er der, og være sammen med børn fra de andre klasser. (Forælder 3, afdeling 2, august 2023, s. 4)

Forskelligt, i hvilken grad fagligheden er og bør være i fokus

I forhold til elevernes faglige udvikling er det fra et forældreperspektiv forskelligt, hvor meget de oplever, at det faglige er i fokus, og hvor meget deres barn

rykker sig på den front. Nogle forældre oplever, at deres børn også på den front rykker sig betydeligt, ligesom også nogle elever giver udtryk herfor. En ordblind elev beskriver, hvordan den pågældende oplever at rykke sig rigtig meget fagligt i dansk i kraft af den hjælp, han får:

Når de andre har tysk, så har jeg powerdansk, hvor vi sætter rigtig meget fokus på dansk. (...) Jeg synes, at jeg har taget meget fremskridt. Jeg er blevet bedre til at kunne lydene, kunne læse små ting engang imellem. Ja, det synes jeg, har hjulpet rigtig meget. (Elevinterview 2, afdeling 1, august 2023, s. 2)

Andre forældre giver udtryk for, at de oplever, at fokus i højere grad ligger andre steder end på elevernes faglige udvikling, bl.a. ud fra en forståelse af, at trivsel går forud for faglig udvikling. Ligesom der også er forældre, der giver udtryk for, at de oplever et egentligt fravær af faglig udvikling for deres børn, bl.a. i kraft af den meget sammensatte elevgruppe. En forældre beskriver:

Altså jeg vil sige overordnet set, synes jeg bare, at han bliver opbevaret. (...) Han kan ikke læse og skrive. Som overhovedet. Altså han kan ikke engang stave til is. (...) Så altså alt det der med, hvad de skal, det kan godt blive lidt mere tilpasset. Men det er jo også svært for dem, for lige nu har de otte børn eller sådan noget. Og det er jo otte forskellige børn. Fagligt og diagnosemæssigt. (Forælder 1, afdeling 2, august 2023, s. 4)

Også i forhold til det faglige niveau har eleverne i centeret meget forskellige udgangspunkter såvel som forudsætninger. Det gælder både inden for de enkelte afdelinger, men i særdeleshed også afdelingerne imellem, idet eleverne netop fordeles ud på de to afdelinger ud fra kognitivt niveau. Afdelingsledere og medarbejdere peger på den baggrund på, at det er forskelligt, hvorvidt en fuld afgangsprøve er og bør være målet for eleverne. I den afdeling, hvor eleverne er kognitivt på normalniveau, beskrives det, at størstedelen af eleverne går op til folkeskolens afgangsprøver, herunder en del til en fuld afgangsprøve. I den anden afdeling, hvor eleverne er kognitivt under normalniveau, oplever de ikke elever, for hvem det overhovedet er en mulighed at gå op til fuld afgangsprøve. Her er fokus i stedet på udvalgte fag, der kan være adgangsgivende til videre uddannelse for de elever, hvor det vurderes relevant.

Ustabil medarbejdergruppe og utilstrækkelige specialpædagogiske kompetencer kan spænde ben for trivsel og udvikling

Den positive udvikling og udbytte, som afdelingsledere, medarbejdere og forældre oplever for mange af centerets elever, ses dog ikke hos alle elever, idet en række forhold kan stå i vejen herfor. Både medarbejdere og forældre i centerets ene afdeling beretter således om elever og klasser, der opleves at være

i betydelig mistrivsel, og kobler denne mistrivsel til, at nedenstående forhold ikke er på plads for dem.

Afdelingsledere, medarbejdere, forældre og elever fortæller, at en stabil medarbejdergruppe er betydningsfuld i forhold til eleverne af en række årsager, og at betydelig ustabilitet over en længere periode har negativ indvirkning på eleverne. For det første er medarbejderstabilitet en forudsætning for stabile og trygge relationer mellem elever og medarbejdere over tid. For det andet er medarbejderstabilitet et betydningsfuldt element i forhold til at sikre den struktur og forudsigelighed i forhold til skolegang og undervisning, som elevgruppen i centeret har brug for. For det tredje er konkret kendskab blandt medarbejderne til de konkrete elever og deres særlige behov og hjælpemidler afgørende for, at elevernes støttebehov kan imødekommes. For det fjerde er tilstedeværelsen af medarbejdere med tilstrækkelige specialpædagogiske kompetencer betydningsfuld for et velfungerende tilbud, men dette udfordres ved ustabilitet i medarbejdergruppen. En medarbejder fortæller om betydningen af stabilitet omkring eleverne:

Stabilitet for dem, det giver en enorm ro og tryghed for dem. Det er også det, som vi ser. De klasser, der har det svært, der er meget udskiftning. Der er meget sygdom. (Lærer- og pædagoginterview 1, afdeling 2, august 2023, s. 15)

I forlængelse heraf beskriver en forælder, hvordan den betydelige ustabilitet i medarbejdergruppen omkring hendes barns klasse har påvirket barnets trivsel og udvikling negativt:

Vi døjer med enormt meget ustabil personale. I den her uge, her til morgen, har jeg afleveret ham til to vikarer og ikke noget fast personale. (...) Man kan sige, det er ikke kun vores søn, der er i maks. mistrivsel dernede. Det er hele klassen, der er i mistrivsel. Fordi der er kun én medarbejder, der er stabil. Og alt andet er ikke stabilt. Og når man ikke har stabilitet, forudsigelighed og genkendelighed i en klasse med både autister og ADHD'ere, jamen så er det en bombe. Og det skaber enormt meget uro. Det skaber enormt meget splid blandt børnene, fordi alle går og bakser med noget. Og når der ikke er nogen til at handle på forkant, men kun handler på bagkant. Jamen så har du bare den ene konflikt efter den anden dernede. Ja, det er jo børnenes hverdag. (Forælder 2, afdeling 2, august 2023, s. 5-6)

Forælderen beskriver i forlængelse heraf, at barnet mistrives i en sådan grad, at barnet ønsker sig tilbage til almenskolen med alle de udfordringer, der lå i at gå der, fordi det blev oplevet mere stabilt. Ligesom at barnet har aflært sig

basale færdigheder i kraft af at have været voldsomt presset i en længere periode.

Plads og støtte til individuelle behov – når medarbejderne har forudsætningerne for det

Noget af det, som eleverne selv peger på som den største positive forskel mellem centeret og deres tidligere almenskole, er oplevelsen af, at der blandt medarbejderne i centeret er bedre blik for og plads til individuelle hensyn og støtte til den enkeltes særlige behov. En elev beskriver dette:

Jeg synes, at lærerne prøver at putte mere fokus på hver enkelt elev, og hvad man lige har brug for, eller hvis man har behov for en pause eller ekstra hjælp, så prøver de virkelig at tage sig af det. Så der er meget mere støtte (...) De har taget rigtig godt imod mig og har også prøvet at gøre sådan, så jeg ved, at der er plads til mig. Det har de virkelig fokus på, synes jeg. (Elevinterview 1, afdeling 1, august 2023, s. 1)

Eleverne beskriver, at medarbejderne har en god tilgang til dem, hvor de balancerer mellem at hjælpe og guide eleverne på den ene side og udfordre dem på den anden side. En elev fortæller:

Jeg synes, at lærerne er gode til sådan at spørge ind, hvad man selv har brug for. De presser en, men ikke for meget. De siger, hvis der er noget, de synes "det ville være en god idé, hvis du prøver at gøre det der", men de tvinger ikke en til noget, som man ikke har lyst til. Det synes jeg, er meget godt. (Elevinterview 2, afdeling 1, august 2023, s. 3)

Der er dog også elever, der ikke altid oplever, at medarbejderne har det rette kendskab og kompetencer til at hjælpe dem med deres særlige behov. En elev fortæller som eksempel herpå, at det kan være svært at få hjælp til at bruge de hjælpemidler, hun har som ordblind:

Jeg synes nogle gange, at det er svært at få hjælp. (...) Nogle gange er der nogle af lærerne, der ikke forstår, at jeg bruger min telefon til at læse på. (Elevinterview 1, afdeling 2, august 2023, s. 5)

Eleven beskriver, at når hun ikke oplever at kunne få den individuelle støtte, som hun har brug for, så handler det både om, at der er stor udskiftning i medarbejderne tilknyttet klassen, som derfor ikke kender de enkelte elever og deres særlige behov. Ligesom det også handler om, at en del af medarbejderne ikke har det nødvendige kendskab og kompetencer til, hvordan konkrete hjælpemidler bruges.

Trygge relationer til medarbejderne som forudsætning for øvrigt udbytte

Eleverne giver generelt udtryk for, at de er glade for medarbejderne i centeret, fordi de er søde, imødekommende og forstår og hjælper dem. Adspurgt hvad det bedste i løbet af skoledagen er, svarer flere af eleverne således "de voksne" og "at man kender de voksne godt". Eleverne udtrykker dermed også ærgrelse over, når de kun når at have de samme voksne i kort tid og har mange forskellige voksne omkring sig, fordi de så enten ikke oplever at nå at lære dem at kende eller oplever medarbejdere, der stopper, netop som de har opbygget en relation.

Medarbejderne peger på, at trygge og stabile relationer mellem elever og medarbejdere i sig selv er betydningsfuldt for eleverne. Ikke mindst i kraft af at mange af eleverne kommer med forudgående negative skoleerfaringer og herunder også erfaringer med oplevelsen af at være blevet misforstået og ikke imødekommet i deres behov og udfordringer af medarbejderne i skolen. Samtidig udgør trygge relationer til medarbejderne også en forudsætning for elevernes øvrige udbytte af at gå i centeret. Når eleverne generelt oplever, at der er blik for individuelle hensyn og behov i centeret, hænger det tæt sammen med oplevelsen af stabile og trygge relationer til medarbejdere, der kender og forstår dem, og som de stoler på, som en forudsætning herfor. En medarbejder beskriver, hvordan trygge og stabile relationer spiller en nøglerolle i forhold til, at eleverne trives og fungerer i centeret:

Vi oplever, at dem, som er rigtig placeret, de rykker sig, lige så snart at der er faldet ro på klassen. Nu er det team, som jeg er i, det har været rimelig sammentørnet. Vi er den af de klasser, der har været længst sammentømret, og det kan vi godt mærke på vores børn. Også relationsmæssigt. Hvis de er udadreagerende, og hvis en af os ikke er der, så kan de slet ikke få dem ned. Men så når vi er der, kan vi ligesom få dem ned. Så det bygger meget på, at hvis relationen er der, og børnene er rigtig placeret, så kan det godt fungere. (Lærer- og pædagoginterview 1, afdeling 2, august 2023, s. 14)

Nogle elever bliver klar til udslusning til almen – men en række barrierer kan stå i vejen herfor

I begge afdelinger oplever man for enkelte elevers vedkommende at nå til, at det at blive delvist eller helt udsluset til almenskolen er relevant. Samtidig er det dog også oplevelsen fra medarbejdere og afdelingslederens side, at der er en række barrierer, der kan stå i vejen for, at dette også sker i praksis, selvom eleverne er klar.

For det første opleves det som en væsentlig udfordring, at eleverne, hvis de skal udsluses, skal udsluses tilbage til den distriktsskole, de hører til, fremfor at kunne blive udsluset til den skole, som afdelingen ligger på. Det oplever medarbejderne som problematisk, fordi eleverne enten ingen relation har til distriktsskolen eller har negative erfaringer forbundet med skolen fra tidligere skolegang. Samtidig peger medarbejderne også på, at det gør det vanskeligt at etablere en gradvis overgang og udvikling af kendskab og relationer til almenklassen, når der er tale om en anden skole end den, hvor afdelingen er placeret. En medarbejder fortæller, hvilke begrænsninger det giver, at eleverne skal udsluses til distriktsskolen:

Det giver ikke nogen mening [at eleverne skal over på deres distriktsskole, red.]. Altså, at de ligesom skal over og møde en helt ny skole. Jeg blev dybt målløs, da jeg opdagede, at det er sådan, det fungerer. For det vil være nemmere at lave et samarbejde med den klasse, der er på skolen [hvor afdelingen ligger, red.]. For så kan man starte med at være til idræt og langsomt lære dem at kende og blive tryk i deres fællesskab. Det er virkelig noget, jeg håber, at der bliver lavet om på på sigt. Ligesom at give dem [skolen, som afdelingen ligger på, red.] nogle ekstra ressourcer. Fordi det også kræver en stor arbejdsbyrde at inkludere dem i klasserne, men det giver ikke mening, at de skal tilbage til en skole, som de måske kommer fra og har dårlige erfaringer med. (Lærer- og pædagoginterview 2, afdeling 2, august 2023, s. 1-2)

Medarbejderne udtrykker således et ønske om, at eleverne kan blive udsluset til den almenskole, som afdelingen er fysisk placeret på. Medarbejderne er dog også meget opmærksomme på, at der heri vil ligge en betydelig og ressourcekrævende inklusionsopgave for den pågældende skole, og at der derfor vil skulle følge ressourcer med til skolen såvel som en styrkelse af almenarbejdernes specialpædagogiske kompetencer.

For det andet opleves det også som en væsentlig udfordring for udslusning til almenskolen at finde ressourcer hertil i centeret. Det drejer sig konkret om, at der er brug for, at medarbejdere fra centeret følger med eleven over i almenskolen i udslusningsprocessen for at sikre en god overgang. Dette har afdelingerne svært ved at afsætte personaleressourcer til. Samtidig er det også oplevelsen, at modtageklassen på almenskolen er udfordret på at finde ressourcerne til at tage hånd om at modtage og inkludere centerets elev i almenklassen. En medarbejder beskriver:

Der opstår en flaskehals ved, at vi står med elever, som er klar og har været det længe, men vi har ikke ressourcer, og modtageklassen har ikke ressourcerne til at inkludere dem i den nye klasse. (Lærer- og pædagoginterview 2, afdeling 2, august 2023, s. 1-2)

I kraft af ovenstående barrierer oplever medarbejderne i centeret at have elever, som de og eleverne selv vurderer, egentlig er klar til at indgå i almen, men som alligevel ikke har mulighed herfor. Medarbejderne beskriver, at det sætter eleverne i en ærgerlig venteposition, og at det samtidig opleves som paradoksalt, fordi udslusning til almen er formuleret som en central målsætning i centeret. En medarbejder beskriver, hvad det betyder for eleverne:

Vi har en lille håndfuld elever, der er klar. Men der er ingen klar plan. Og du står med nogle elever, hvor du begrænser deres handlemuligheder, trivsel og faglige udfoldelser. (...) De er afventende og er selv meget tydelige på, at de rigtig gerne vil, og de glæder sig. Men de står lidt i en venteposition. (Lærer- og pædagoginterview 2, afdeling 2, august 2023, s. 1-2)

2.4 Specialpædagogiske kompetencer og pædagogiske og didaktiske tilgange

I dette afsnit udfoldes erfaringerne med medarbejdernes specialpædagogiske kompetencer og de mest centrale pædagogiske og didaktiske tilgange i centeret. I forlængelse heraf beskrives behovet for kompetenceudvikling samt perspektiver på nuværende og ønskede muligheder for sparring og supervision.

2.4.1 Medarbejdernes specialpædagogiske kompetencer

Forskelle i medarbejdernes specialpædagogiske kompetencer

De interviewede forældre i centerets ene afdeling oplever generelt at møde medarbejdere med forståelse og indsigt i deres børns særlige behov. Flere af forældrene beskriver, at de oplever en anden specialpædagogisk ballast og tilgang til deres børn, end de har oplevet i almenskolen. En forælder siger:

Jeg vil også gerne rose og sige, at det er jo også nogle andre personer, der underviser sådan nogle her steder, der har nogle andre kompetencer. Fordi jeg oplever også, at de har en anden ikke bare lyst, men de har også en anden pædagogisk ballast. (Forælder 1, afdeling 1, august 2023, s. 3)

Der er dog også forældre, der oplever, at en del af medarbejdergruppen ikke i tilstrækkelig udstrækning har viden om og forståelse for deres børns særlige behov. Som eksempel herpå nævnes en oplevelse af manglende forståelse

for, hvad det vil sige at være sansesensitiv, og hvilken betydning den igangværende ombygning på skolen har for sansesensitive elever.

Medarbejderne i afdelingen oplever selv, at de i medarbejdergruppen i forskellig udstrækning er klædt på med tilstrækkelige specialpædagogiske kompetencer. Det er oplevelsen, at der både er medarbejdere med stærke specialpædagogiske kompetencer og stor erfaring, men at der samtidig også er medarbejdere, der i mindre grad er klædt på til at møde og støtte den elevgruppe, man har i den enkelte klasse eller i afdelingen, på bedste vis.

I den anden afdeling er det forældrenes oplevelse, at der er betydelige forskelle i medarbejdernes specialpædagogiske kompetencer, og at en ikke uvæsentlig del af medarbejderne ikke er klædt tilstrækkeligt på til at imødekomme afdelingens elevgruppe. Dette kædes tæt sammen med ustabilitet i medarbejdergruppen, som har betydet, at der har været betydelig personaleudskiftning og en udstrakt brug af vikarer, som for manges vedkommende ikke har haft forudgående specialpædagogisk viden eller erfaringer. En forælder beskriver, at de manglende specialpædagogiske kompetencer hos en del af medarbejdergruppen bl.a. er kommet til udtryk ved, at forælderen barn er blevet hyppigt ringet hjem af nogle medarbejdere, men ikke af andre. Det er oplevelsen, at det i høj grad har handlet om de konkrete medarbejders manglende kompetencer til at håndtere og rumme barnet. Det er for nogle forældres vedkommende oplevelsen, at der i den seneste tid er faldet lidt mere ro på medarbejdergruppen, og at der dermed også er kommet en lidt større stabilitet i forhold til tilstedeværelsen af specialpædagogiske kompetencer.

I denne afdeling beskriver medarbejderne også selv, at der er betydelige forskelle i medarbejdernes specialpædagogiske kompetencer og erfaringer. De beskriver, at en væsentlig del af medarbejderne, og særligt vikarerne, ikke er og heller ikke bliver klædt tilstrækkeligt på til at løfte den specialpædagogiske opgave, de står med.

Specialpædagogisk kompetente afdelingsledere er betydningsfulde

Medarbejderne i begge afdelinger fremhæver vigtigheden af, at også afdelingslederne i et tilbud som centeret har specialpædagogiske kompetencer og erfaring, og at dette i høj grad også er oplevelsen begge steder. Afdelingslederne opleves som gode sparringspartnere i relation til håndtering af udfordringer af specialpædagogisk karakter. Samtidig er det dog også oplevelsen, at afdelingsledernes ledelsesopgave favner meget bredt både fagligt og administrativt. Det, at afdelingslederne har rigtig mange opgaver på deres bord, gør, at de ikke får mulighed for at bringe deres specialpædagogiske kompetencer i spil ved faglig sparring og -ledelse, i ligeså høj grad som medarbejderne kunne ønske. Medarbejderne kunne derfor ønske sig, at afdelingslederne havde bedre tid til faglig ledelse, og det foreslås eksempelvis, at dette

kunne sikres ved at tilknytte en administrativ medarbejder eller leder til centeret.

Ønske om i højere grad at have et fælles pædagogisk og didaktisk ståsted

I begge afdelinger giver medarbejderne udtryk for, at de savner i højere grad at have et fælles pædagogisk og didaktisk ståsted inden for afdelingen. Dette ønske udspringer ikke kun af oplevelsen af, at medarbejdere i forskellig grad har viden og erfaringer i relation til det specialpædagogiske område, men også af oplevelsen af, at medarbejderne har meget forskelligartede pædagogiske og didaktiske tilgange til eleverne.

Et fælles pædagogisk og didaktisk ståsted beskrives for det første som vigtigt i forhold til at kunne samarbejde og have fælles pædagogiske drøftelser med medarbejderne i afdelingen imellem. Det beskrives bl.a. som lettere at tale sammen om de svære situationer, man kan komme til at stå i med eleverne, hvis man har en fælles tilgang og syn på, hvordan man går til elevgruppen. For det andet beskrives et fælles pædagogisk og didaktisk ståsted som vigtigt for at fungere som en samlet afdeling. Det handler fx om, at skift mellem klasser eller skift fra indskoling til mellemtrin til udskoling ikke kommer til at opleves som meget markante skift for eleverne, fordi forskellige medarbejdere arbejder meget forskelligt i forhold til klasserum, undervisning, tilgang til eleverne mv. Et fælles pædagogisk og didaktisk ståsted vil både kunne understøttes af fælles kompetenceudvikling og af, at der skabes bedre tid og rum til at snakke pædagogik og didaktik sammen internt inden for afdelingen.

Løbende kompetenceudvikling er afgørende for både erfarne og mindre erfarne medarbejdere

Både afdelingsledere og medarbejdere peger på, at løbende kompetenceudvikling af afgørende for både erfarne og mindre erfarne medarbejdere i et tilbud som centeret, fordi et specialtilbud netop kræver specialiserede medarbejdere. For medarbejdere med ingen eller begrænset specialpædagogisk viden og erfaring handler det om at få en grundviden om elevgruppens særlige behov, og hvordan man bedst imødekommer dem. En del af medarbejderne kommer fra almenområdet, og for disse medarbejdere er det afgørende at blive klædt på til at møde en anden elevgruppe med andre tilgange, forventninger, krav og undervisningsformer end i almen skolen.

For de mere specialpædagogisk erfarne medarbejdere beskrives løbende kompetenceudvikling, faglig sparring og faglig supervision som vigtigt, for at medarbejderne får mulighed for at udvikle deres praksis ved at tilegne sig ny viden på området og reflektere over og sætte spørgsmålstejn ved egen praksis. Også blandt mere erfarne medarbejdere kan det indimellem være oplevelsen, at de har dage "hvor man står og tænker, nu er min værktøjskasse tom.

Så når man lige metodeloftet der” (Lærer- og pædagoginterview 1, afdeling 1, august 2023, s.7). Den bredt sammensatte elevgruppe i centeret kalder også på en meget bred vifte af specialpædagogisk viden, netop fordi eleverne i de enkelte klasser for en stor dels vedkommende har meget forskelligartede udfordringer og særlige behov. Samtidig er det oplevelsen, at eleverne kommer med stadig mere komplekse og sammensatte problemstillinger og støttebehov, og at løbende kompetenceudvikling også af den grund er central, også for mere erfarne medarbejdere. En afdelingsleder beskriver behovet for løbende kompetenceudvikling for mere erfarne medarbejdere:

Jeg synes, at jeg har dygtigt personale, men jeg synes også, at kompleksiteten, også for mit eget vedkommende, stiger. Så det er også noget med (...) nogle gange, så står vi i nogle problematikker, hvor vi tænker: Vi ved faktisk ikke, hvad vi skal gøre. Så jeg kan godt mærke, at jeg ville ønske, vi havde meget mere kompetenceudvikling. For det kan godt være, at man møder noget, man godt ved, men boostet og gentagelsen og ny forskning. Nej, hvor kunne det være fedt. (Afdelingsleder, afdeling 1, august 2023, s. 11)

Den anden afdelingsleder giver udtryk for, at man i den ideelle verden kun ansatte medarbejdere med specialpædagogisk viden og erfaring, men at dette ikke er en mulighed i praksis. Dette skyldes blandt andet, at der helt generelt på skoleområdet er en mangel på medarbejdere med specialpædagogiske kompetencer (Lindeberg et al., 2022). Derfor er løbende kompetenceudvikling afgørende. Afdelingslederen såvel som medarbejderne giver også udtryk for, at løbende kompetenceudvikling også vil være betydningsfuldt i forhold til rekruttering og fastholdelse i afdelingen.

Samtidig er det dog også både afdelingsledere og medarbejders erfaring, at mulighederne for kompetenceudvikling er meget begrænsede grundet meget begrænsede ressourcer hertil. I begge afdelinger fremhæves det, at der har været kompetenceudvikling i forhold til Low Arousal, som vurderes at være yderst relevant, men at kompetenceudvikling derudover stort set ikke opleves som en mulighed. Der gives således udtryk for et stort ønske om og behov for bedre muligheder for kompetenceudvikling. De interviewede medarbejdere peger på en række pædagogiske og didaktiske tilgange, som opleves som særligt centrale og betydningsfulde i forhold til elevgruppen i centeret, og som det således er vigtigt, at medarbejdergruppen samlet set har kompetencerne til at arbejde med. Det drejer sig om:

- Klar struktur og rammesætning af undervisning, skoledag mv.
- At tage udgangspunkt i det enkelte barns særlige behov og tilpasse krav herefter
- At arbejde med en anerkendende og ressourcefokuseret pædagogik

- Tydelighed og fokus på at guide og give handleanvisninger, som eleverne over tid kan tage til sig som nye handlestrategier
- At arbejde med Low Arousal og konfliktnedtrapning, når der indimellem opstår konflikter
- At etablere og vedligeholde en tryk og stabil relation mellem medarbejdere og elever.

I forlængelse heraf efterspørger medarbejdere og afdelingsledere mulighed for kompetenceudvikling på en række fronter. Det drejer sig særligt om viden og kompetencer i forhold til:

- Basisviden om specialområdet og om genkommende problemstillinger og særlige behov, som ofte ses ved nogle af de mest udbredte diagnoser såsom autismespektrumforstyrrelse, ADHD, OCD, angst mv. samt sammensatte/multiple diagnoser
- Neuropædagogik og neuropsykologi
- Anerkendende pædagogik, konflikthåndtering og Low Arousal
- Klasseledelse og tydelig struktur på skoledag, undervisning, klasserum mv., herunder i forhold til arbejdet med visuel understøttelse heraf
- Teamsamarbejde
- Familiebehandling og -vejledning samt forældresamarbejde.

Ønske om tilknytning af talepædagoger, fysioterapeuter og ergoterapeuter

I begge af centerets afdelinger udtrykker medarbejdere og forældre ønske om at styrke støttemulighederne i forhold til elever med tale- og hørevanskeligheder. Erfaringen er, at det er vanskeligheder, som en del af eleverne kommer med, men som man ikke oplever at have tilstrækkelig mulighed for at understøtte. Der er derfor et ønske om fast tilknytning af en talepædagog til centeret. Nogle udtrykker et ønske om talepædagoger tilknyttet som faste sparingspartnere og vejledere for medarbejderne, mens andre udtrykker et ønske om, at talepædagogen går ind og selv laver egentlige forløb med eleverne.

Derudover udtrykkes der også i begge afdelinger ønske om en fast tilknytning af fysioterapeuter og ergoterapeuter. Der opleves et udpræget behov for at have disse fagligheder tilknyttet for at kunne støtte eleverne i centeret bedst muligt. Dette for det første med henblik på at få lavet sanseprofiler på de elever, der er særligt sansepåvirkelige, for i højere grad at kunne tage højde for, hvilke sanseindtryk der påvirker dem og hvordan. For det andet er det også ud fra et ønske om faglig vejledning i forhold til indretning og hjælpemidler for eleverne, fx hvordan eleverne sidder bedst på stolen eller kan holde på blyanter etc.

2.4.2 Muligheder for sparring og supervision

Ønske om tid og rum til sparring og supervision både internt og eksternt

Medarbejderne udtrykker på tværs af afdelingerne et ønske om i højere grad at få sat sparring og supervision, både internt og eksternt, mere i system, sådan at der skabes tid og rum til det i en travl hverdag. De betoner vigtigheden af sparring og supervision som led i ikke at føle, at man står alene med de udfordringer, man møder i arbejdet med elevgruppen i centeret og i forhold til at understøtte et fælles pædagogisk og didaktisk udgangspunkt.

Konkret nævnes et ønske om mulighed for umiddelbar supervision efter voldsomme episoder, fx med elever, der er blevet meget udadreagerende. Medarbejderne beskriver, at man kan komme til at slå voldsomme episoder hen som en del af normalen og hverdagen, men at det kan være vigtigt at bearbejde og få talt håndteringen af situationen igennem.

Afdelingslederne oplever, at der findes rigtig dygtige ressourcepersoner i kommunen, som de på forskellig vis inddrager og sparrer med i afdelingerne – og som de meget gerne ville sparre mere med. De oplever et behov for sparring i forhold til en bred vifte af temaer og dermed ressourcepersoner, fordi elevgruppen har mange forskellige problematikker. Det kan dreje sig om sparring i forhold til alt lige fra fysisk indretning af læringsrum over teamsamarbejde til håndtering af elever med spisevægring, autismspektrumforstyrrelse, ADHD, angst eller tale-høre-udfordringer. På den baggrund har de gode erfaringer med at sparre med psykologer, pædagogiske konsulenter, læringskonsulenter, fysioterapeuter, ergoterapeuter, talepædagoger og skolechefen.

Men samtidig er oplevelsen, at ressourcepersonerne har for travlt til at sparre og kvalificere afdelingernes arbejde i den grad, som de ønsker, og som de vurderer, at de har brug for. En afdelingsleder beskriver, hvordan hun oplever, at der er kort vej til ressourcepersonerne, men at de ikke har ressourcer nok til så også at hjælpe i tilstrækkelig grad:

Så jeg oplever, at der er meget kort til hjælp, men der er langt til ressourcer. De har simpelthen for travlt til at tage sig af os generelt set. Og det duer ikke, der er for få, der kan hjælpe os. (Afdelingsleder, afdeling 1, august 2023, s. 12)

En udgående sparringsfunktion i forhold til almenskolen vil være relevant – men kræver, at rammer og egen faglighed er på plads

Generelt i almenskolen er der i disse år en mangel på specialpædagogiske kompetencer. Mange kommuner arbejder derfor på at udvikle setupper, hvor

fx udgående medarbejdere fra specialtilbuddene kan bistå og vejlede almenskolemedarbejdere i forhold til arbejdet med elever med særlige behov. Medarbejdere og afdelingsledere på tværs af de to afdelinger er enige om, at det ville være yderst relevant med en udgående sparringsfunktion, hvor medarbejdere fra centeret kunne gå ud og sparre med og vejlede medarbejdere fra almenskolen på baggrund af deres specialpædagogiske kompetencer. Ligeledes er der en gennemgående enighed om, at det kunne være relevant at arbejde i retning af en generel større udveksling på baggrund af erfaringer og kompetencer på tværs af almen og specialtilbud, fx også i forhold til jobswitch. Samtidig er der dog også enighed om, at denne type af tiltag ville kræve, at der skabes nogle klare rammer omkring tiden til det, ligesom det kræver, at man som medarbejder selv er tilstrækkeligt klædt på i forhold til specialpædagogiske kompetencer.

Nogle medarbejdere har allerede erfaringer med at sparre med medarbejdere fra almenskolen på mere ad hoc-basis og har fundet det meget meningsfuldt og relevant, i forhold til hvad de har kunnet bidrage med. Det har drejet sig om at give input til generelle pædagogiske og didaktiske tilgange, der kunne være anvendelige i almenskolesammenhæng. Ligesom det også har drejet sig om at sparre med medarbejdere fra almen om konkrete elever og understøttelse af deres støttebehov, fx elever, der har stået på venteliste til centeret. Men det understreges, at skal det foregå i større udstrækning og mere systematisk, så vil det også kræve, at der afsættes ressourcer til det, så det ikke skal ske på bekostning af centerets drift og faglige arbejde med elevgruppen i centeret.

I den ene afdeling er det oplevelsen, at der er en del af medarbejdergruppen, der har stærke specialpædagogiske kompetencer og erfaring til at kunne træde ind i en sådan sparringsfunktion. Mens det i den afdeling af centeret, der har været ramt af stor udskiftning i medarbejdergruppen, er hverken afdelingslederen eller medarbejdernes vurdering, at medarbejdergruppen p.t. er klædt på til at træde ind i en sådan udgående sparringsfunktion.

3 Videre perspektiver

Undersøgelsen giver anledning til at pege på en række videre perspektiver, som Skoleafdelingen ved Børne- og Kulturforvaltningen i Rødovre Kommune med fordel kunne overveje at arbejde videre med.

3.1 En skærpelse af afgrænsningen af målgrupper og en videreudvikling af opdelingen af elever i centeret

Undersøgelsen giver anledning til at se nærmere på, om elevgruppen i centeret er sammensat på den mest relevante og velfungerende vis. Det gælder både i forhold til, hvilke elever der visiteres til centeret, og i forhold til opdelingen af elever inden for de enkelte afdelinger i centeret. Ligesom det også drejer sig om mulighedsrummet i forhold til en yderligere opdeling i de enkelte klasser i centerets to afdelinger.

Både medarbejdere og forældre oplever en uigennemsigthed, i forhold til hvilke visitationskriterier der ligger til grund for visitationen til centeret. Der er et ønske om både en større klarhed omkring, hvilke visitationskriterier der ligger til grund for, at eleverne bliver visiteret til centeret, herunder til den ene eller anden afdeling. Ligesom der også er et ønske om en større klarhed omkring, hvor stor bredde i elevernes støttebehov og tyngde det tiltænkes, at man skal kunne imødekomme inden for centeret.

Medarbejderne oplever således at skulle rumme en meget bred elevgruppe i forhold til både type og tyngde af særlige behov. Ligeledes oplever de, at en del af elevgruppen, der kommer ind på centeret, har en stadig mere massiv problemtængde, og at den samlede elevgruppe er blevet mere og mere spredt, samtidig med at de også oplever, at der visiteres stadig flere børn til centeret. I begge afdelinger oplever afdelingsledere og medarbejdere, at de for en del af elevgruppens vedkommende når grænserne for, hvilke særlige behov de kan imødekomme inden for rammerne af centeret. Og at der sidder en gruppe elever i centeret, som har brug for en anden type af specialtilbud. Det er erfaringen, at det har negative konsekvenser og er en kilde til mistrivsel både hos eleven selv, der har brug for et andet specialtilbud, og for de øvrige elever i klassen. Ligesom disse elever trækker betydelige personalemæssige ressourcer og fokus, der går fra de øvrige elever.

Det kan dermed være relevant at overveje både at tydeliggøre og skærpe afgrænsningen af, hvem der er og ikke er inden for målgruppen af det specialpædagogiske center, herunder også i forhold til de enkelte afdelinger.

Overordnet set er der en opdeling mellem centerets to afdelinger, i forhold til om eleverne har en vis grad af nedsat kognitiv funktionsniveau (lav IQ, nedsat kognitiv processeringshastighed, generelle indlæringsvanskeligheder etc.), eller om eleverne har gennemsnitligt/over gennemsnitligt kognitiv funktionsniveau. Inden for de enkelte afdelinger er eleverne inddelt ud fra klassetrin. Det betyder, at der i forhold til andre aspekter end kognitiv funktionsniveau i hver afdeling bliver tale om en meget sammensat gruppe af elever ift. funktionsnedsættelser og særlige behov. Ydermere betyder opdelingen i klasser, at der inden for samme klasse skal rummes en potentielt meget bredt sammensat elevgruppe både ift. type og tyngde af særlige behov. Begge aspekter afføder et betydeligt behov for løbende holddeling og differentiering af undervisningen for at kunne støtte alle elever og skabe et tilbud, som imødekommer deres særlige behov. Ligeledes bliver yderligere opdeling i mange tilfælde nødvendig for at undgå, at elever med meget divergerende adfærd påvirker hinanden negativt. Afdelingsledere, medarbejdere, forældre og elever peger på, at der både er styrker og udfordringer forbundet med en bredt sammensat elevgruppe. Dog er erfaringen, at elevgruppen i centerets klasser i en del tilfælde kan blive for bred. Det gælder i forhold til, hvad man fagligt, pædagogisk og didaktisk kan favne inden for samme klasse. Ligesom det gælder i forhold til, om elevernes forskelligheder giver sig udslag i et negativt eller positivt samspil eleverne imellem.

På den baggrund kunne det være relevant at overveje, om opdelingen efter kognitiv funktionsniveau samt inddelingen i klassetrin er de mest relevante måder at opdele elevgruppen i centeret på. Man kunne overveje, om der i højere grad er brug for en opdeling, som tager afsæt i elevernes forskellige særlige behov i relation til skolegang, undervisning, klasserum og samspil med klassekammerater. Som analysen har peget på, medfører klassetrinsopdelingen, at gruppen af elever i den enkelte klasse er meget sammensat. Det ses fx ved, at der både går elever med et stort aktivitetsniveau, og som let bliver afledte, og elever, som let bliver overstimulerede og udtrættede, eller som har et stort behov for ro og forudsigelighed. På den baggrund er der derfor et fortløbende stort behov for yderligere opdeling og en mangel på nok medarbejdere med specifikke specialpædagogiske kompetencer.

Helt konkret kunne Skoleafdelingen overveje at igangsætte et fagligt refleksions- og udviklingsarbejde sammen med afdelingsledere og medarbejdere i de to afdelinger, i forhold til hvad der kunne være den mest hensigtsmæssige opdeling at arbejde med. Her vil det være relevant både at inddrage elevgruppens behov og sammensætning, behov hos de elever, hvor der er en efter-

spørgsel efter visitation samt centermedarbejdernes kompetencer i overvejelserne. En mulighed kunne være at opdele afdelinger efter karakteren af det undervisningsmiljø, som eleverne har brug for. Det kunne fx være en opdeling efter, om eleverne primært har behov for et roligt, velstruktureret og overskueligt miljø eller snarere har brug for et miljø med mulighed for skift, flere pauser, fysisk udfoldelse og mange praktisk rettede opgaver. En anden mulighed kunne være at opdele afdelinger efter hovedtyper af problemstillinger hos eleverne (uanset diagnose og kognitivt funktionsniveau). Det kunne fx være en opdeling efter, om eleverne primært har udadrettede eller indadvendte kerne-symptomer. Begge disse opdelingslogikker ville lede til en elevgruppe i de enkelte afdelinger, som i forhold til visse aspekter af deres særlige behov ville være mindre divergent. Det ville dermed kunne medføre, at det blev muligt at lave et mere samlet og målrettet pædagogisk tilbud. Omvendt vil de to nævnte opdelingslogikker naturligvis medføre en mere sammensat elevgruppe i forhold til kognitivt funktionsniveau (forudsat at man bibeholder den nuværende opdeling i klasser) og dermed forventeligt et større behov for faglig differentiering i de enkelte klasser. Der er således ikke én bestemt opdelingslogik, som i sig selv er bedre end de andre, eller som ikke samtidig indebærer nogle ulemper. Det kommer derfor an på elevgruppens behov, medarbejderkompetencer etc., hvad der er den rigtige vej at gå. Derfor vil det kræve et afklarings- og udviklingsarbejde af Skoleafdelingen sammen med ledere og medarbejdere i centeret at finde frem til den mest hensigtsmæssige opdeling på både afdelings- og klasseniveau.

Som et videre perspektiv med afsæt i analysen kan Skoleafdelingen ligeledes overveje at iværksætte et eftersyn af visitationsprocedurerne. Herunder at af-søge mulighederne for, at visitationsudvalget formulerer et overblikdokument over visitationskriterier og -procedurer. Hvis opdelingen i afdelinger og klasser forandres, kunne udarbejdelsen af mere eksplicite visitationskriterier være en integreret del af en sådan arbejdsproces.

3.2 Behov for at styrke de specialpædagogiske kompetencer i centeret samt at løfte den specialpædagogiske kapacitet i almenskolen

Forældre såvel som afdelingslederne har generelt udtrykt, at de oplever, at al-menskolemedarbejderne gør deres bedste og forsøger at strække sig langt i forhold til at imødekomme elevernes støttebehov i almenskolen. Men det er samtidig erfaringen, at man i almenskolen hverken har ressourcerne, rammerne eller kompetencerne til opgaven. Samtidig oplever det specialpædagogiske center, at der ikke er plads til alle de elever, for hvem det er et relevant

tilbud, og der står således elever på venteliste til at komme ind i centeret. Fra centerets side understreges vigtigheden af, at man for at være et velfungerende specialtilbud holder fast i små klasse- eller holdstørrelser. Det er således ikke en mulighed inden for de nuværende rammer at øge optaget til centeret i betydelig grad for at opfylde behovet.

På den baggrund vil det være relevant at afsøge andre muligheder. Én vej at gå, som Skoleafdelingen kan overveje, er at arbejde med at løfte den specialpædagogiske kapacitet i almenskolerne. Det vil sige, frem for at betydeligt flere elever skal flyttes over i centeret for at modtage den rette støtte, så prøver man at løfte kompetencerne hos de medarbejdere, som befinder sig i almenskolen. Det kunne handle om, at flere medarbejdere i almenskolen får styrket deres specialpædagogiske kompetencer. Ligesom det også kunne handle om at arbejde med eksempelvis at organisere mellemformer mellem special- og almentilbud ude på almenskolerne. Alt efter hvordan situationen og behovet ser ud på den enkelte almenskole, både i forhold til elevernes konkrete behov, medarbejdergruppens sammensætning og kompetencer og skolens organisering, kan sådanne mellemformer organiseres forskelligt. På nogle skoler og i forhold til nogle elever kunne det være relevant at overveje, om fx etableringen af holdbaserede mellemformer et vist antal timer per uge kunne være relevant. Fx hvis det drejer sig om et behov for specifik faglig støtte, eller om at nogle elever bliver udtrættede og har behov for en mindre gruppe en del af skoledagen. På andre skoler og i forhold til andre elever kunne det snarere være relevant at overveje, om fx etableringen af klassebaserede mellemformer kunne være relevant. Fx hvis det drejer sig om at løfte muligheden for at komme omkring alle elever, og at en mere udstrakt brug af to-lærertimer og holddelingstimer derfor kunne være en vej at gå.

I relation til at styrke de specialpædagogiske kompetencer blandt medarbejderne i almenskolen kunne det være relevant at indtænke medarbejdere fra centeret med stærke kompetencer og stor erfaring inden for det specialpædagogiske område som en udgående sparringsfunktion i forhold til almenskolen. De erfaringer, man fra centerets side har med i mindre omfang og ad hoc at sparre og udveksle erfaringer med medarbejdere fra almen, har været oplevet som givtige. Der er dog samtidig enighed om, at såfremt det skal ske mere systematisk og i større udstrækning, så kræver det de rette rammer, herunder i forhold til tiden til det. Ligesom det ikke vil være alle medarbejdere fra centeret, der vil kunne træde ind i en sådan rolle, da det kræver, at ens egen specialpædagogiske faglighed er tilstrækkeligt på plads først. Konkret kan Skoleafdelingen overveje, om det kunne være relevant at iværksætte et tiltag med en faglig udviklingsproces for centerets medarbejdere. Heri kunne der indtænkes et element, som omhandler måder at yde sparring til medarbejderne i almenklasser for herigennem både at konsolidere, udbygge og styrke den specialpædagogiske faglighed for centerets medarbejdere samt, på sigt, at udbygge

sparringsmulighederne for medarbejderne i almenskolen. En vision til overvejelse kunne fx være, at der over en treårig periode etableres en vis grad af overkapacitet i centeret, hvor nogle medarbejdere får tildelt en nøje afmålt andel af deres arbejdstid til en udgående sparringsfunktion til almenskolen samt til intern supervision af kolleger i centeret.

3.3 Muligheder for at lette overgang tilbage til almenskolen og videre til andre specialtilbud

I centeret oplever man, at der blandt elevgruppen sidder elever, der har så stor en problemtyngde eller fx en grad af udadreagerende adfærd, at de burde gå i et mere specialiseret tilbud end centeret. Ligeledes er det vurderingen, at der også går nogle elever i centeret, som faktisk er klar til at indgå i almenskolen. I begge tilfælde står en række barrierer i vejen for, at eleverne kan komme videre fra centeret.

Både for de pågældende elever, der ville trives og udvikle sig bedre et andet sted end i centeret, for den øvrige elevgruppe i centeret og for de elever, for hvem der p.t. ikke er mulighed for at tilbyde en plads i centeret, vil det være relevant at se nærmere på mulighederne for at lette overgangen fra centeret både tilbage til almen og videre til andre specialtilbud.

For en del af de elever, der har brug for en anden type specialtilbud, er barrieren herfor, at der ikke er tilstrækkeligt med ledige pladser i de specialtilbud, der ville være relevante, enten inden for eller uden for kommunen. På den baggrund kunne Skoleafdelingen overveje, om behovet for specialtilbud til elever med særlige behov i kommunen er så stort, at det kunne være relevant at etablere yderligere et specialtilbud for en elevgruppe med et mere omfattende støttebehov end i centeret.

For de elever, der er klar til udslusning til almenskolen, er der dels en barriere, som handler om, at de skal udsluses til deres distriktsskole frem for den skole, som afdelingen er placeret på. Ligeledes er der en udfordring, som handler om at finde ressourcer til udslusningen i centeret. En sådan proces kræver, at eleverne i en periode får følgeskab af en medarbejder fra centeret, ligesom det også kræver både ressourcer og specialpædagogiske kompetencer fra almenskolens side i forhold til at inkludere eleven i almenklassen.

Med afsæt i analysen kunne Skoleafdelingen overveje at etablere en fast procedure ved overgangen fra specialtilbud til almenskole. Herunder at se nærmere på mulighederne for, at den skole, som afdelingen ligger fysisk placeret på, kunne blive tilført ressourcer og specialpædagogiske kompetencer, sådan

at eleverne fra afdelingen kunne blive udsluset hertil. Også set i lyset af at det er relativt få elever fra centeret, for hvem det på et tidspunkt bliver relevant at blive udsluset til almen på fuld tid.

Som tidligere nævnt giver analysen anledning til at overveje at igangsætte et eftersyn af visitationsprocedurer og -kriterier. Hvis et sådant arbejde igangsættes, peger analysen på, at det kunne være hensigtsmæssigt også at afklare procedurer og processer i forhold til elever, som efter at være blevet visiteret til centeret viser sig ikke at profitere af tilbuddet. I en sådan mulig procesbeskrivelse bør det også indtænkes, at symptomer og særlige behov hos en del af elevgruppen forandrer sig over tid. Af den grund vil det også være hensigtsmæssigt, at der ikke for hurtigt træffes eventuelle beslutninger om videre visitation.

Litteratur

Børne- og Undervisningsministeriet (2014). *Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. BEK. nr. 693 af 20/06/2014*. København: Børne- og Undervisningsministeriet.

Lindeberg, N.H., Tegtmejer, T., Iversen, K., Andreasen, A.G., Ibsen, J.T., Rangvid, B.S., Bjørnholt, B., Ruge, M. & Ellerman, K.G. (2022). *Styring, organisering og faglig praksis. Delrapport 2. Inkluderende læringsmiljøer og specialpædagogisk bistand*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Rødovre Kommune (2019). *Pressemeddelelse d. 26.3.2019: Bedre specialtilbud til skolebørn*. Tilgængelig på: https://www.rk.dk/presse/pressemeddelelser/meddelelse/artikel/bedre_specialtilbud_til_skoleboern [Set 14.12.2023]

Rødovre Kommune (2023). *Centeret. Velkommen til Rødovre Kommunes specialpædagogiske center*. Tilgængelig på: <https://rk-tinderhoejskole.aula.dk/indskrivning-til-skoleaaret-20212022> [Set 14.12.2023].

Tegtmejer, T. Søgaard Jensen, H.L., Andreasen, A.G. & Lindeberg, N.H. (2022). *Analyse af Læringsfællesskaber for alle i Rødovre Kommune. Hovedrapport*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

VIVÉ